

FOLK OG LAND

NR. 27—28 — 14. ÅRGANG

LØRDAG 18. DES. 1965

LØSSALG 2 KRONER

Fru Aase Storrøder,
Reveporet 1 B. II,
Bekkestua p. 8. 050

ALEXANDER LANGE:

Hørte ikke dommerne i Quislingsaken advokat Henrik Berghs innlegg og dokumentasjon om de faktiske forhold 9. og 10. april?

Kommandørkaptein Christopher Meyer, som advokat Bergh bl. a. henviste til.

— Det vil oppstå en pussig situasjon hvis en lærer en gang om mange år gir 1. gymnasieklasse følgende stillingsoppgave: «Hva skulle den norske regjering ha gjort i 1940 om den hadde vært betalt av Hitler for å bringe Norge i hans vold?» Den mest intelligente gutten i klassen vil da skrive: «Regjeringen skulle gjort akkurat det Nygaardsvold og Koht gjorde. Den hadde dog neppe tort å gå så langt i retning av å legge landet åpent, for det kunne vakt mistanke om forræderi — skriver tidligere milorg-sjef i Oslo, major O. H. Langeland i boken «DØMMER IKKE» på side 45. —

Herrene Sverre Hartmann, Olav Riste og gromgutten Magne Skodvin kan synes som historikere hittil å ha liten anseelse å miste. Er det politiske konjunkturer og matnyttige «vurderinger», ikke så meget historiske fakta som interesserer? I den nesten hysteriske, romanaktige produksjon allevegne — om det for oppdragsgiverne tiltagende penible tema Quisling — synes disse våre venner og konkurrenter av Øvre Richter FRICH — å være hevet over uhildet innenatlesning og tilegnelse av den sentrale historiske kilde i emnet? Skjønt denne kilde antas å være vel så viktig — synes den like lite lest som «Skabelsen, Mennesket og Mes-

sias». Verket handler tildels om det motsatte av skapelse og menneskelighet og heter: «Straffesak mot Vidkun Abraham Lauritz Jonsson Quisling — utgitt på offentlig bekostning av Eidsivating lagstols landssvikavdeling — Oslo 1946.»

Våre venner søker nu å nå mesterskap i sin gamle idrett, og formedelst Quisling-dommens brøst, å avspore almuen med megen ønsketekning og viten om Quislingsaken og -dommen relativt uvedkommende ting — så som skimlede papirer, mystiske førkrigsbesøk, mer av samme kram som «Rosenbergs dagbok», og uforståelig pepper... Alle disse bestrebelsene, som altså ennu oppfattes som karrierebefordrende — kan ikke hindre at saken og dommen står meget slett, alltid har gjort det. Derfor hastet det så aldeles forbanet å få ham skutt før bladene falt av trærne og med dem løse excellenser. — Nu skal herrenes tilkjempede og odiøse uavitenhet, utbroderes med Hardangersøm i statsstøttede verker og oversettes til fremmede tungemål. Det vil selvsagt ikke gavne Norges anseelse å utbasunere på den internasjonale arena nu 20 år etter — det sørgelige sammenbrudd av nasjonal anstand, rettsstandard og Vold på historiske fakta som Quisling-dommen avdekker.

Ikke minst av disse grunner er tiden inne til å dokumentere at dommen i kjernepunktet var bindegang, nemlig at Quisling 9. og 10. april var krigsforræder etter den militære straffelovs § 80. Sakens aktor, h.r. advokat Annæus Schjødt senior kretser stadig om disse «krigsforræderier» som ligner keiserens nye klær i at de for en viss årsaks skyld ikke eksisterer.

Nu er Schjødts egentlige kjeppest «Rosenbergs dagbok», men om det kjedelige «krigsforræderiet» skriver han i Aftenposten den 18. oktober 1965 blant annet: — «Derfor har vi i

Høyesterettsadvokat Henrik Bergh, som her har ordet.

vårt som i mange andre land fra lenge før verdenskrigene hatt dødsstraff for forræderi begått under krig av krigsmenn eller på krigsskueplassen. Det var i første rekke denne bestemmelse Quisling ble dømt etter fordi han al-

(Forts. side 14)

HANS EGEDE NISSEN:

Fred og frigjøring

Et av de skjønneste ord i vårt nye testamente er dette urgamle begrep «fred» fra den germanske sprogsfatt. Det vil lønne seg å grave litt i dette ords lange historie i vår folkeætt fra stenalderen til dagen idag. Men det må gjøres oppmerksom på at ordet fred finnes også i russisk og i det gamle indiske sprog sanskrit. I sistnevnte sprog fritti og betyr glede, kjærlighet — egenskaper som vi uten videre finner representert i ordet fred, som er et gammelt perfektum partisipp, hvis stamme vi har i ordet fri som opprinnelig har betydningen å være elsket, skånet.

I våre germanske dialekter møter vi ordet fred i gotisk, tysk, angelsaksisk og i nordisk. Men vi møter det også i det gamle testamentlige hebraiske ord schalom, dette ideale begrep for harmoni og de høyeste etiske fordringer i menneskenes sosiale samliv. Det gamle fredensord «fred være med eder», som vi finner så rikt i evangeliene i

det nye testamente, nyttet også de gamle israelitter.

I de gamle nordiske dialekter finner vi stadig motsetningen til fred, nemlig ufred i betydningen strid, krig, innbegrepet av alt som er stygt og vondt. Ordet krig har vi overtatt fra plattysk, dette ord som for mange av oss rummer så mange onde erfaringer fra Englands veldige anstrengelser for å ødelegge Europa, deriblant Norge, i to verdensomfattende kriger i vårt århundrede. Her må jeg umiddelbart tenke på ord fra det nye testamente som taler om at freden er tatt fra jorden, som vi leser om i Johannes' Åpenbaring. Allerede profeten Jeremia sa noen beske ord om forholdet da han så inn i fremtiden: Fred, fred! Men det er dog ingen fred. Talen om fred var i realiteten bare tomt snakk og hyckleri. Profeten sier at de gamle israelitter var letferdige og søkte egen vinning — «både prest og profet gjør alle sammen svik». Myndighetene søker å læge folkets skader på tåpelig vis og Herren må straffe dette folk som skriker opp om fred, men ingen fredensøker har i sitt hjerte.

Her finner vi en parallell til våre dagers pasifisme, som er skåret over samme lest og passer som hånd i hanske. For det finnes vel ikke mere krigerske folk til i denne syndige verden enn de såkalte pasifister, visse idealister unntatt. Det er her nok å henvise til et sterkt og myndig ord av Jesus Kristus: Min fred gir jeg eder, ikke som verden gir, gir jeg eder. For verden ligger i det onde.

Om denne Jesu Kristi fred er det evangeliene taler og om denne reale fred er det jeg nå vil si noen fattige, ydmyke, menneskelige ord som

(Forts. side 16)

Norsk Fascisme

Fedrelandslagets Studentergruppe

avholder åpent møte
fredag 13. okt i Universitetsgt. 20 kl. 19 presis.

Stud. jur. Dahl-Hansen

taler om «Norsk Fascisme»

Alle nasjonale studenter
og gymnasiaster bes møte.

Fri adgang for lagets studenter
og gymnasiaster. Ikke medlemmer 25 øre.

VÆR I PAKT

med det nye i tiden.

BLI MED I VÅR BEVEGELSE!

Det var noen og hver som var fascist dengang! En av Fedrelandslagets flyveblader. Det sitter som kjent mange i fremtredende stillinger idag, bl. a. i pressen, som var med i Fedrelandslaget dengang.

Med Siegfried i bokjungelen

Noen av de norske forlag settes pris på at vi anmelder deres bøker i **FOLK OG LAND**, og det gjør vi naturligvis gjerne, fordi vi også på dette område gjerne vil veilede våre lesere. Hvilke forslag det er og hvilke bøker det gjelder vil fremgå av det etterfølgende. Siden det dreier seg om et så betydelig antall bøker kan omtalen av hver enkelt bare bli temmelig overfladisk, men vi tror nok lesere som er ute etter godt lesestoff i julen, vil finne noe av interesse i det varierte utvalg av bøker vi nevner.

VEMODIG GUNDELACH

Kristen Gundelach: Kjærlighetens høisang. Dreyer.

Det er en vemodig Gundelach vi møter i årets diktsamling. Ja, den består faktisk av en eneste samling elegier med bakgrunn i hustruens død. Men gripende er den og en sprogets og formens mester er Gundelach nu som før.

*Du Kirkens gode gamle Gud
gi meg et tegn, send mig et bud,
for nu er hun jeg elsker død
og jeg er stedt i svare nød.*

*Hvad først og fremst jeg vite vil
er om hun — trods sin død — er
til,*

*du Kirkens gode, gamle Gud
gi mig et tegn, send mig et bud.*

Gundelach har naturligvis en trofast lesekrete blant NS-folk og den vil sikkert ikke svikte ham i år heller.

NY BOK AV ASTRID BERGE — OG TO ANDRE

Astrid Berge: Hvem er du, dr. Paras? Siv Forlag.

Fridtjof Lande: Ukjent nazist. Aschehoug.

Mathis Mathisen: De blanke knappene. Cappelen.

Jeg har liggende foran meg tre av årets bøker som beskjeftiger seg med det som hendte her i Norge under annen verdenskrig. Det er kanskje et tidens tegn, men fremdeles er det jo slik at en kan gjette seg til innholdet ved å se på forlaget. Fremdeles er en ikke kommet lenger her i landet enn at ingen av de vanlige forlag våger å bevege seg mange skrittene utenom de autoriserte legender. Dreyer gjorde jo et lite forsøk med boken til høyesterettsadvokat Albert Wiesener ifjor, men skal en dømme etter reaksjonen i pressen, så blir det nok en stund

Astrid Berge.

til neste gang. Spesielt naturligvis etter alt oppstyret omkring boken til Hewins.

Av de tre nevnte bøker i år er den ene kommet på et privat forlag, mens de to andre hører til julebøkene fra to av de gamle forlag. Og hva man på forhånd kunne slutte av det, holder naturligvis stikk. Begge bøkene som bygger på den autoriserte læren om «landsforræderne» er skrevet av unge menn, og det er jo gledelig at ungdommen ikke vil slippe disse spørsmål — antagelig fordi den instinktivt føler at det er noe galt i den fremstilling de har fått. På den annen side er det svært lite gledelig at den massive påvirkning av opinionen gjennom tyve år har gitt de unge et slikt forvridt syn på bakgrunnen for NASJONAL SAMLING og for tilslutningen til denne bevegelse. Ingen av de to forfattere klarer å løsrive seg synderlig fra disse gamle vrengebilder, men visse glimt er det dog i begge bøker. Og det tar vi også som et gledelig tidens tegn, spesielt fordi begge forfattere er lærere og altså tilhører den stand som offisielt har frabedt seg å bli revet ut av sin villfarelse (de gikk som kjent til DAGBLADET og lignende steder og protesterte høylydt mot at **FOLK OG LAND** ble sendt til lærerværelsene etter bestilling av en filantrop som formodentlig syntes det trengtes). Den ene boken gir en underlig fremstilling av en odelsbonde og hans vei til NASJONAL SAMLING. Jeg vet ikke hvor forfatteren Lande har plukket opp denne karikatur, men han ligner iallfall ingen av de bønder i NS som jeg kjenner, og det er dog ikke så få. Boken om «de blanke knappene» skildrer en halvtomset og uselvstendig ungmanns vei gjennom underoffiserskolen til NS. Heller ikke denne typen kjenner jeg igjen — iallfall var det ikke den som gikk veien til NS, den holdt seg nok i den store fåreflokken.

Av en helt annen karakter er boken til vår gamle kjenning, Astrid Berge, «Hvem er du, dr. Paras?» Fru Berge har en trofast lesekrete fra gammelt av og årets bok er vel en av hennes bedre. Den beskjeftiger seg med skjebnen til de norske sykepleiersker

som gjennom Røde Kors gjorde tjeneste det eneste sted det var mulig for dem: på tysk side. De fulgte det de mente var Røde Kors' grunnvoll: å hjelpe uansett om det var venn eller fiende. Men, de fikk sanne noe annet. Røde Kors beskyttet ikke sine sykepleiersker, men overlot dem til de politiske dommere og fengslene. Fru Berges bok er ellers i romans form og den er både underholdende og direkte spennende, så vi anbefaler den på det beste til alle NS-folk — og andre som våger å se sannheten i øynene. Såvidt vi forstår selger Siv Forlag boken ved direkte henvendelser til interessentene. Er det noen som ikke har fått noen slik henvendelse og som ønsker å skaffe seg boken, kan de få kjøpt den i bladets ekspedisjon. Pris kr. 30,—.

LARS HANSEN DØR IKKE

Lars Hansen: I Spitsbergens vold. Dreyer.

Vår gamle venn og kampfelle, Lars Hansen, er nok udødelig. I år sender Dreyer ut hans debutbok i nytt opplag: «I Spitsbergens vold», boken som han slo så avgjort igjennom med straks. Spesielt nu da Spitsbergen igjen er kommet i forgrunnen, denne forsømte del av Norge som udugelige politikere holdt på å ødelegge for oss. Det hviler derfor nu en tåke av korrupsjon, byråkrati, ulykker og skandaler om Spitsbergen i motsetning til slik det står for oss i Lars Hansens skildring av hav og død, av seig utholdenhet og heroisk innsats. Jeg tror forlaget har sett rett når det nu sender ut Lars Hansens bøker igjen, fordi tidens ungdom som er sulteforet på nettopp det Lars Hansen skildrer så mesterlig, vil gripe etter hans bøker med begjærighet.

NY FØNHUS-BOK

Mikkjel Fønhus: Det raser i Haukefjellet. Aschehoug.

Den utrolige Fønhus, som alderen ikke synes å bite på, kommer med en bok i år også. Frisk og god er den som alle forgjengerne og denne gang er det heller ikke først og fremst villdyrene som interesserer villmarkens dikter, men menneskets seige kamp mot naturmakten. Bonden Abraham Skaggedal kjemper på livet for gården sin mot Haukefjellet og dets ras. Han er sta og norsk i sinn og skinn denne bonden og han gir seg aldri. Han reiser seg igjen og tar opp kampen mot den ubarmhjertige natur inntil han tilslutt må late livet i den siste store dysten.

VÅR BESTE NOVELLIST?

Torborg Nedreaas: Den siste polka. Aschehoug.

Når man skal avgjøre de finere kvaliteter, vil det naturligvis alltid være strid — skjont en her i Norge

Herr redaktør!

Det må forbause at selve Rhodesia-konfliktens kjerne-spørsmål så totalt forties i den offentlige debatt. Det dreier seg jo i virkeligheten om vitale eksistensspørsmål ikke bare for Rhodesias hvite befolkning, men for den hvite mann overhodet. Og her er Rhodesia bare en del av det store hele.

Hvis demokratiet skal tolkes dit at det i alle tilfelle og under alle omstendigheter betyr flertallsstyre, da er den hvite mann en minoritet i verden som kan neglisjeres og spyttes på. «Imperialisten», «slavefagden», «utbytteren», slik karakteriseres han også nu da han med halen mellom benene er på full retrett og ber alle om unnskyldning. Den britiske regjering «beklager» at selvoppholdsdriften har drevet de hvite rhodesere til et fortvilet skritt, karakterisert som «opprør» — opprør mot den britiske krone!

I sannhet, den britiske løve biter seg selv i halen! Likvidasjonen av imperiet har ført til en grad av selvfornedrelse som overhodet har gjort det mulig å bringe på bane spørsmålet om å anvende makt mot mennesker som Storbritannia i sin tid ønsket skulle emigrere til Cecil Rhodes — imperiebygge-

FORBUNDET

ønsker alle sine medlemmer og bidragsyttere en god jul og håper på fortsatt godt samarbeide i året som kommer. Vårt arbeide er avhengig av den økonomiske støtte vi får og det ville være galt om vi nu ved årsskiftet ikke gjorde oppmerksom på at det for tiden ikke ser så lyst ut med utsiktene. Vi trenger hjelp hvis arbeidet skal kunne fortsettes!

Arbeidsutvalget.

Gledelig jul og godt nyttår

ønskes alle våre venner og bidragsyttere.

Hjelpeorganisasjonen for krigsskadede frontkjemper og falnes etterlatte.

jo ikke har mange novellister av format. Når det gjelder forfatterinnen, så er det vel bare Johan Borgen som kan ta opp konkurransen. Torborg Nedreaas er en virkelig dikter, brennende varm og med stor menneskekunnskap. For den som ikke kjenner hennes diktning fra før, vil hun være et verdifullt bekjentskap.

—o—

RHODESIA

rens — land! England garanterte med alle sine maktmidler utvandrernes sikkerhet og eiendom.

Kan et land — kan England — under en annerledes sinnet regjering løpe fra tidligere inngåtte forpliktelser? Og kan den engelske dronning uten å rødme sette sitt navn under dokumenter som berører landets ære?

Til alle tider — så langt tilbake som vi kan følge menneskets historie — har der eksistert imperier og imperiebyggere. Vår egen tids historie forteller oss at den som oppgir sine maktposisjoner, blir underlagt andre og diktert seierherrens vilje. Det er selvmordspolitikken den hvite mann driver. Rase-svik!

Niger.

—o—

En hyggelig jul

ønskes alle mine kunder. Og stor takk til dem som hjalp meg med forhåndsbestillinger på den nye boken min og derved muliggjorde utgivelsen.

Hilsen Astrid Berge.

—o—

Kai og Kathrine Normann

sender sine beste ønsker om en velsignet jul til alle gode venner og lesere av **FOLK OG LAND**.

—o—

NS-folk! Nordiska kamerater i Forbundet!

Härmed tillönskar jag Er alla en nordisk solvandsfest, fylld med den goda föresatsen att kämpa i med- och motgång för vår tro på National-Socialismen och den Nordiska enhetstanken.

Sven A. Lundehäll.

—o—

En god jul och ett gott nytt år

ønsker NORDISKA RIKSPARTIET/NORDISK SAMLING Folk og Lands redaktion, medarbetare och läsekrets.

G. A. Oredsson
partiledningen
Box 2149 Stockholm 2.

—o—

God jul godt nyttår

ønskes alle medlemsfeller og andre. Særlig dei som var på Suplandsfoss og Blødekjær fangeleir.

Hilsen

Nils Fjellstøllen, Vallekilen.

—o—

FOLK OG LAND

UAVHENGIG POLITISK PUBLIKASJON

Redaktører:

ODD MELSOM, ansvarlig

ALEXANDER LANGE

Ord skaper ikke fred

Så lyder da julens budskap igjen slik det har lydt i bortimot to tusen år: Fred på jorden!

Når evangelistene legger disse ord i munnen på de himmelske herskare som forkynnte Jesu fødsel, så var det vel på bakgrunn av de stadige jødiske oppstander og uroligheter som truet Roms nok panserede, men dog fred. Riktignok ble det i utkantene kjempet for å utvide dette romerske rike, men ellers hadde Roms makt inne i det veldige rike skapt ro og orden og gode kår for de mennesker som holdt til der. Men, jødene var et evig uromoment. Mange mener at de har vært det siden også og at det er deres historiske misjon å føre med seg krig og uro, omveltninger og ufred. Noe som ubønnhørlig også har rammet dem selv.

Men la fortiden fare! Her hjemme griper fremdeles alle og enhver så lettvtint til dette juleønske om fred på jorden. Selv folk som ikke engang kan skape fred i eget land. Selv folk som ikke vil råde bot på den urett de ikke kan ha unngått å bli klar over at de medvirker i fordi det er lettere og behageligere å leve i den løgnens verden de har bygget seg.

Fred er som kjent et tosidig begrep. Ingen har fred lenge enn nabon vil, er derfor også et gammelt norsk ordtak. Når det er to parter som står steilt mot hverandre, så kan ikke den ene part skape fred alene.

Vi dømte NS-folk kan ikke alene skape fred i dette folk og dette land. Det er oss som har lidt uretten. For selv om vi også på visse punkter og når det gjelder visse personer kan ha begått urett i sin tid, så har vi i sannhet sonet for det. Vi har alle vandret gjennom en verden av fangeleire, særdomstoler, fengsler og ruin. Mange av våre kamerater har måttet bote med livet både direkte og indirekte.

Det er den annen part som her må rekke hånden frem, ikke med talemåter om at nå er det fred, nå har de som led uretten avfunnet seg med samfunnet, og det er bare en «sekt» eller en «hard kjerne» igjen som krever mere enn dette å bøye nakken under urettens åk fortsatt og taust. For det at urettens kvinner og menn har skremt vettet av storparten av dem som led uretten slik at de ikke deltar i den kamp vi andre føler oss forpliktet til å føre for sannhetens sak, det betyr ingenlunde at de ikke mener de har lidt urett. Alle de domfelte er enige om det. Og ikke bare de. Selv heimefrontorganet VG, som ellers halser etter de dømte «nazister» som en gal hund, bringer en helsides artikkel av Ragnar Kvam om Johan Vogts bok «Partisan på forpost» hvori det ganske oppsiktsvekkende innrømmes at det er begått urett:

«Meg har Johan Vogt gitt mest i sine essays og notater om problemer vedrørende Tyskland, vår okkupasjon, etterkrigstiden, rettsoppgjøret o.l. Når han sier at jus ikke er noen vitenskap, jubler jeg av fryd, — for en behøver bare å tenke på at sannhet ikke «bestemmes ved avstemninger». Til mine marerittaktige minner som nybakt journalist etter krigen hører de landssviksaker jeg ble satt til å referere. En bestemt dommer tillot seg f. eks. ustanselig å kommentere, kritisere og hudflette tiltalte for tiltaltes handlinger. Det var en fullstendig farse. Vogts notater om rettsoppgjøret — og jeg tenker også på hans kollega Vilhelm Auberts essays om vårt rettsvesen — er overmåte viktige ting i et land, der dommerstanden en tid trodde seg å være noe annet enn vanlige mennesker.

Jeg deler også fullt ut Vogts syn på vår ensidige behandling av de uskyldigste landssvikere som ble dømt ut fra «overmåte forenklede forestillinger». Mannfolk med frihetsbind kunne stundom spytte på og snauklippe uskyldige jenter — så mange allerede ved fredsutbruddet tok armbindet av seg fordi de syntes det var flaut å gå med det. Og en av de største skampletter i norsk rettshistorie er eksekveringen av våre dødsdømte. Med dem viste vi at vi ikke var et hår bedre enn fienden, snarere verre, for vi myrdet i fred, de andre i krig.»

Alt dette er vel og bra. Men det blir ikke fred bare av slike ord og slike innrømmelser selv fra et slikt hold. Det er ikke nok å kaste armbindet for dermed å berolige sin samvittighet.

Skal det bli annen fred enn den sluttelige dødens, så må uretten gjøres god igjen på en eller annen måte. La oss håpe at den senere tids innrømmelser og oppblussende diskusjon omkring disse problemer kan føre til at det endelig kan bli fred — om ikke på jorden, så iallfall i vårt eget land.

Neste nummer

av FOLK OG LAND kommer 8. januar 1966.

Regnbuen

Denne Marie Hamsuns herlige bok er i år kommet ut i nytt opplag i Fonteneserien. Det vil si til den meget populære pris av kr. 11,50. Alle våre burde, for sin egen del, eie denne skatt av en bok, og anbefale den videre. Den er makeløs. Griper en slik om hjertet roten at en overgir seg nådeløst.

En julepresent av klasse.

A.

Heirat

Deutscher Kaufmann, sehr solide, arbeitsam und sportlich, wünscht sich eine charaktervolle, treue, blonde, blauäugige Frau zwecks Heirat — ca. 40 Jahre alt. Zuschriften bitte mit Bild an: FOLK OG LAND («Deutscher Kaufmann»), Box 3214, Oslo 4.

Professor Wilhelm Rasmussen død

Rasmussen fotografert på Stiklestad sammen med Quisling.

En av Norges største billedhuggere gjennom alle tider, vår gamle kampfelle, professor Wilhelm Rasmussen, er avgått ved døden, 86 år gammel. Det er oppløftende å kunne notere at hans gamle assistent Per Palle Storm minnes ham med vakre ord i AFTENPOSTEN. Ellers har det vært pinlig taust i pressen.

Wilhelm Rasmussen ble i 1921 utnevnt til professor i billedhuggerkunst ved Statens kunstakademi og har opp gjennom årene skapt en rekke billedhuggerverker som vil bli stående som monumenter over den døde kunstner. Palle Storm nevner skulpturene på Domkirken i Trondheim, Olav Trygvasson-søylen samme steds, statuen av Fredrik II i Fredrikstad, monumentalbysten av Fernanda Nissen i Oslo og den Eidsvollssøyle som skammelig nok ennå ikke er reist. Men også i sine portrettbyster har han ydet det fremragende. Palle Storm nevner bystene av Magnus Poulsson, Harald Stormoen, Olav Aukrust og Bjørn Bjørnson.

I tillegg til disse arbeider vil vi for egen regning nevne den vakre utforming av festplassen på Stiklestad, som ble revet ned i 1945, og hans kjente byste av Vidkun Quisling.

Som så mange andre av våre fremste og mest nasjonalbevisste kunstnere på de forskjellige områder sluttet også Wilhelm Rasmussen opp

En riktig god jul

og et godt nytt år med ny fremgang for vår felles sak ønsker vi alle våre medarbeidere, lesere og venner Takk for all hjelp og støtte i 1965!

FOLK OG LAND

om NASJONAL SAMLING og var bl. a. medlem av kulturringet. Han delte kår med oss andre i konsentrasjonsleiren på Ilebu, og han bevarte sin stolte holdning helt til det siste. Også vårt blad regnet ham som en av sine venner.

Valget mellom kongen og folket

Nedenstående karakteristiske episode må være et funn for sannhetssøkende historiske forskere av typen Skodvin — Riste, Hartmann:

Fra redaktør Herman Smitt Ingebretsen mottok Aftenposten følgende som ble trykt i morgennummeret 4. oktober 1945, side 3, spalte 1:

«Jeg er blitt gjort oppmerksom på at det er blitt brukt i pressen et feilaktig referat av min fremstilling av en bestemt episode under juniforhandlingene 1940.

Det jeg fortalte om episoden var følgende: Den dagen en eller annen hadde funnet på at man skulle henvende seg til Kongen og be ham selv trekke seg tilbake, spurte Magnus Nilssen, som ledet forhandlingene, om partiene ville gi en sånn henvendelse sin tilslutning.

Arbeiderpartiet svarte da ja, Venstre svarte ja, og Bæroe svarte på Høyres vegne nei.

Der ble da en fullstendig polsk riksdag, og Alfred Madsen sprang opp og sa: «Det var det jeg visste. Når Høyre får valget mellom folket og Kongen, så velger de Kongen.»

Såvidt herr Smitt Ingebretsens gjengivelse.

En får jo si at det var en kostelig episode.

Alexander Lange.

MED EN SOVJETSOLDAT I VERDENSKRIGEN

For FOLK OG LAND av armenieren Jerwand Dshanian.

En spesiell passasjerbuss som stod godt maskert, tok med seg alle danseensemblets medlemmer og tok i all hast retning mot Kertsj. Jeg og Vera omfavnet hverandre og gav hverandre et varmt avskjedsskys. Vi ønsket hverandre lykke til i håpet om å få se hverandre igjen. I løpet av de fjorten dager som jeg hadde opptrådt sammen med henne for de forskjellige militære avdelinger på krigsskueplassen, hadde vi opplevet kjærligheten og hadde nesten glemt av at det var krig.

Vi delte meninger og var skjønt enige om hvorledes vi skulle begge leve eller dø. Men nu har denne krigens galskap revet oss løs fra hverandre på en brutal måte, og alt hva vi hadde sammen, virker nu som en drøm og et blekt minne.

En militær lastebil stoppet opp foran oss og tok oss med til hver av våre avdelinger. Siden traff jeg aldri Vera mer og ser henne bare i mine tanker. —Jeg ser ennå hvordan hun kom meg naive nitten-åring imøte mens hun satte gramfonplater med fuglesangimitasjoner på grammofofonen.

Hele vår divisjon gjorde seg klar til den forestående kamp og alle vi i telegrafene fikk det umåtelig travelt mens overkommandoen diskuterte angrepsplaner. Fra alle kanter kom der stadig meldinger om de store begivenheter som vi ikke hadde kjennskap til, men bare hørte om, mange uhyggelig redselsfulle scener foregikk nu for våre øyne.

Det forekom oss som om dommedag stod for døren og helvetes porter var blitt åpnet. Gud straffet menneskene ved å jage dem ut i dette forvirrende kaos. Tusener av tonn bomber og granater, millionvis av patroner ble sendt ut fra granatkastere og maskingeværer. Tusenvis av hester og esler dro avsted med ammunisjon og matvarer til de kjempende soldater. Lastebiler fulle av friske tropper kjørte ut til krigsskueplassen mens tusenvis av mennesker ble kastet ut som kanonføde i dette historiens største blodbad. Hvor store tapene av menneskeliv kunne være, var det ikke mulig å få rede på, men bare under dette uventede flyangrep gikk mange liv tapt. Meldingene gikk ut på at fra begge sider foregikk myrderiene på løpende bånd. Bunkeren hvor telegrafene var installert, var godt maskert fra

alle kanter, og likeledes sterkt bevoktet fra alle sider til alle døgnets tider, og vi to telegrafister oppholdt oss der døgnet rundt. Det ble ikke tid hverken til å spise eller sove, telegrammer strømmet ut og inn. Og min kamerat, Lomidze, og jeg satt trykket sammen mens vi utførte vårt arbeide samtidig for å kunne holde orden så noenlunde i dette kaotiske virvar. Vi stakk matbitene i munnen under arbeidet og kjempet for ikke å sovne inn. Rett som det var rystet bunkeren under drønnet av de kraftige detonasjoner. Vi var klar over at det ble foretatt kraftige troppekonsentrasjoner på alle frontområder. Men den 55-årige marskalk Fritz von Manstein, som forestod ledelsen av den tyske offensiv på Krim var langt fra tilfreds med det som var. Det innløp meldinger om at han hadde forsterket sine tyske avdelinger med rumenske divisjoner. Til gjengjeld hadde tyskerne gitt løfte om å utlevere Odessa til rumenerne. Det vakte en viss uro blant de ledende i overkommandoen, og offiserene kritiserte alliansen mellom Rumeniens og Tyskland. De lo ved tanken på at «sigøynere» skulle bli herskere over byen Odessa. Så kom et telegram som bekreftet at den berømte admiral for sovjetflåten, den 47-årige armenier Ivan Stepanovitsj Isakov, som hadde ledet forsvaret av Leningrad, var sendt til Krim for å overta ledelsen av svartehavsflåten. Det skapte naturligvis glede innen overkommandoen. Men det tydet likevel på at hardere kamper forestod.

Men det var også dem som var temmelig kritisk innstilt-

(Forts. side 15)

RELATOR:

To ganger to er lik fem

Det finnes ikke noe så tåpelig og ufruktbart her i livet som hat. Vi kjenner en person som opp gjennom alle år samlet på fornærmelser, små og store, og som med usvikelig tålmodighet forfulgte misdæderne og gjorde alt for å ramme dem. Det fortaltes at han førte kartotek over alle mulige menneskers Leben und Treiben med hovedvekt på svikt og forsynelser. Når han var fornærmet — og det ble han lett fordi hans utrolige innbildskhet formelig innbød til å servere ham spydigheter og stikkpiller — så stakk han øyeblikkelig ned i kartoteket for å undersøke om der var noe grunnlag for riktig å kunne skade den formastelige. Han levde så å si av og på sin ondskap, og da han på sine gamle dager kom i den situasjon at han ikke aktivt kunne finne anvendelse for sin spesielle charmerende egenskap, falt han sammen som en klut.

Vi kom til å tenke på denne psykopat da vi forleden, gudene vet for hvilken gang, kom over et nummer av Bestemamma Aftenposten hvor hun i sin historieskrivning sparker etter og tilsviner gode NS-folk.

Består da hele verden mest av psykopater, og befinner det først nevnte nydelige eksemplar av arten seg i en vrimmel av likesinnete?

Det ser så ut.

Menneskenes dårskap er pyramidabel. Istedetfor i 1945 å nøye seg med en symbolsk understreking av det de mente var rett, så ga de all fornuft på båten og villt utløp for de mest primitive og ukontrollerte følelser. Hundretusener av bra, velmenende landsmenn ble forfulgt med en rystende tøylesløshet. Man skulle iallfall ha ventet at de

noe senere ville ha gjort avbikt for de verste forgåelser, men nei, hatet ble holdt kunstig oppe ved alle tilgjengelige massepåvirkningsmedia.

Hat avler hat, sies det, og det ville ikke ha vært annet enn rimelig at de forfulgte skulle komme til å omfatte forfølgerne med det mest dødelige hat. Det er ikke oss forunt å granske hjerter og nyrer hos våre kamerater, og det er selvsagt neppe utpregget kjærlige tanker vi sender de selv gode «rettferdige», men vi tror dog at vi med noenlunde sikkerhet kan fastslå at de aller flest hyller devisen: «Tilgi, men glem ikke.» Vi kan neppe elske dem, det vil være over et menneskes evne. Vi forakter forfølgerne, men forakt er ikke det samme som hat.

Igen kommer vi tilbake til George Orwells uforlignelige «1984». Vi ser av avisene at epigoner er ute. De har også oppdaget at fremtidsstaten må bære ut i barbariet. Og at dagens stat ligger så tett opp til diktaturet som overhodet mulig. Er det ikke på tide at de gråter over «den store seier for demokratiet» som brakte dem rett ut i den ensrettede undertrykkelse?

Det er denne ensretting som holder det fordummende hatet i live.

I «1984» forteller forfatteren at samtlige «gode» borgere hver dag på et bestemt tidspunkt må forsamle seg foran TV-apparatene for å delta i «det daglige hat». Man blir da presentert for bilder av en viss Goldstein som av speakeren blir kalt erkeforræder og overøst med sprogets verste invektiver. Og hans tilhengere blir hånet ned i støvlene — de er lykkejegere, opportunist og selv-

sagt kjeltringer av reneste vann.

1984? Hvorfor ikke like godt 1965?

Orwell forteller hvorledes «Ministry of Truth» (Sannhetsdepartementet) «fikser på» Historien ved hjelp av sine skandaleskrivere så den blir slik man der vil ha den. En person i unåde har aldri utrettet noesomhelst av betydning. Hans livsverk må glemmes. Han skal ganske enkelt raderes ut. Ikke en linje om ham i avisene unntatt selvsagt utskjelling, nedvurdering, hån og spott.

Vi skriver fremdeles 1965 enda dette skulle foregå i 1984. Fremtiden er rykket oss helt inn på livet.

Orwell forteller at alle borgere som det kan være den aller ringeste grunn til å mistenke for ikke å være loyale mot Big Brother Staten blir overvåket av «Thought police» som er underlagt «Ministry of love» (Kjærlighetsdepartementet!)

Overvåkingspolitiet! Det frie demokrati, ja.

Hvem blir så overvåket idag? Hvor er de potensielle opprørere? Vi vet det ikke, men det vet vi iallfall at Big Brother idag ikke har loyale undersåtter enn vi selv og våre kamerater.

I «1984» blir den ulykkelige som ikke av egen fri vilje kan innse den soleklare sannhet i at $2 \times 2 = 5$ gjenstand for langvarig, intens hjernevask. Han stritter imot. Han henger ved den gammeldagse, forlengst umoderne forestilling at $2 \times 2 = 4$. Men ubønnhørlig knekkes han, motstanden brytes ned inntil endelig den dag er kommet da han nesten med jubel i stemmen kan erklære at $2 \times 2 = 5$. Nå tror han.

Også vi er hjernevasket. Vi erkjenner fullt ut den himmelropende forbrytelse vi begikk da vi i krigsårene forsøkte å holde hjulene i gang og redde våre landsmenn fra sult og hungersnød. Vi er klar over at det ikke er noen tilgivelse for at vi hver på vårt felt kjempet innbitt mot okkupantene for å bevare de nasjonale interesser mest mulig intakt istedetfor å gjøre det eneste riktige: å la de fremmede skalte og valte som de ville. Vi er idag oppriktig med på å rope: Leve demokratiet! Vi er endog beredt til å stemme på Høyre, det nasjonale folkeparti fordi vi dermed gjør vår plikt mot Big Brother.

$2 \times 2 = 5!!$

Relator.

Stridsvognene ble kalt tilbake mens infanteriet ble sendt til frontlinjen.

ODD MELSOM:

ECCE HOMO!

Quisling«biograf» som når dybdene

Benjamin Vogt: Mennesket Vidkun og forræderen Quisling. Aschehoug.

Det er med stor ulyst jeg beskjeftiger meg med Benjamin Vogts bok «Mennesket Vidkun og forræderen Quisling». Men, det må vel til.

Ulysten skyldes naturligvis ikke det Vogt skriver om Quislings politiske situasjonsvurdering og de handlinger som sprang frem fra den og senere hvirvlet ham inn i en verdensomfattende tragedie hvor begivenhetene løp løpsk og tok makten fra menneskene. Det ligger i sakens natur at vurderingen av det som hendte og de mennesker som kom i forgrunnen blir og må bli bestemt av den side en selv ble skyllet iland på. Ingen venter at en Benjamin Vogt med hans Londonfortid og utpreget anglofile innstilling skal kunne yte krigspropagandaens hovedskytteskive Vidkun Quisling noe som ligner rettferdighet. Men når han under disse omstendigheter ikke faller på at det kanskje hadde vært mest anstendig å tie, så må man naturligvis akseptere hans rett til å uttale seg i skrift og tale slik det burde være en selvfølge at også de med motsatt mening fikk rett til. Hvorledes det er med dette siste viser hysteriet omkring engelskmannen Hewins' Quislingbiografi og det faktum at det ennå ikke er ett av de vanlige norske forlag som har villet eller våget å gi ut en bok som taler Quislings sak.

Det er ikke min mening her å komme inn på de påstander om forræderi fra Quislings side som Vogt gjentar og understreker i sin bok.

Den side av saken har vært — og blir — behandlet så utførlig her i bladet ellers at det ikke er nødvendig å komme inn på det her.

Det er da, som sagt, heller ikke denne Vogts oppkok av de gamle beskyldninger mot Quisling som fremkaller min ulyst til å beskjeftige meg med dette nye bidrag til het-sen mot Quisling. Den skyldes den etter min oppfatning ytterst lumpne måte det her gjøres på. Vogt holder seg nemlig — forøvrig i likhet med Sverre Hartmann — ikke til de foreliggende kjensgjerninger, men lurver under en «sjelegranskning» han såvidt jeg forstår få eller ingen betingelser har for å kunne utføre, opp hele Quislings liv, nedvurderer hans foreldre og hele slekt og er så uhyre «objektiv» at

han endog kaster tvilens stenk på slike ubestridelige kjensgjerninger som Quislings alminnelig anerkjente begavelse og hans arbeide som Nansens medhjelper i det humanitære arbeide. Og alt på basis av et flyktig bekjentskap med Quisling for førti år siden! Han unnser seg i denne forbindelse ikke engang for å korrigere Nansens forord i en bok for å få det til å passe med det vrengebilde han tegner av Quisling.

Spesielt lurvete synes jeg hans omtale av Quislings økonomiske forhold er. I Vogts fremstilling er han nærmest et fullstendig mislykket individ som etter å være sendt hjem fra Russland ikke kunne brødfø seg selv og derfor tilslutt solgte seg til tyskerne. Noen annen mening kan vel ikke Vogts detaljerte inntekts- og formuesoppstillinger ha?

Dette er naturligvis like forvridt og urettferdig som hele hans vurdering av Quisling forøvrig. Det faktiske forhold er jo nemlig at Quisling var knyttet til den norske legasjon i Moskva — opprinnelig i forbindelse med at Norge varetok de britiske interesser i Sovjetsamveldet da den diplomatiske forbindelse mellom de to land ble avbrutt, men sendemann Urbye ønsket at han skulle fortsette sin diplomatiske bane ved legasjonen også etterpå. Imidlertid var Quisling på det tidspunkt blitt overbevist om at det brygget opp til en verdenskrig mellom Sovjet-

(Forts. side 10)

Ministerpresident Quisling mottas med militær honnør i Tyskland.

Et annet bilde av Vidkun Quisling

TIL SAMMENLIGNING MED «SAMTIDSHISTORIKERNES» BIOGRAFIER

I disse dager da het-sen mot Vidkun Quisling er sloppet løs igjen som aldri før og den ene «biograf» etter den annen legger frem for offentligheten sine vrengebilder av NASJONAL SAMLINGS fører, kan det være på sin plass å gjengi noe av hva et gammelt NS-medlem for 11 år siden sa i et foredrag i Malmø. Vi gjengir med vedkommende NS-medlems samtykke noe av foredraget med referat i en svensk avis som kilde:

«For allerede fra begynnelsen å kunne gi et riktig bilde av Vidkun Quislings personlighet, vil jeg begynne med å fortelle om en liten tildragelse fra den første tid vi møttes i 1930-årene. Jeg var den gang meget ung og entusiastisk og jeg hadde allerede i et par års tid, før han vendte tilbake fra sitt oppdrag som Nansens medhjelper i hungerdistriktene i Ukraina, ført en ensom kamp i presse og kringkastning mot den stadig tiltagende kulturbolsjevismen i vårt kjære, naive fedreland. Jeg

følte allerede dengang at våre hjem og vårt samfunn var truet.

Vi var beslektet gjennom giftermål innen familien og vi møttes derfor titt og ofte i familiekreten. En dag lot det til at han for alvor hadde besluttet seg til å frigjøre seg fra alt og begynne sin egen ensomme kamp uten støtte fra noen av de bestående organisasjoner eller partier. På dette tidspunkt hendte det en dag at vi atter møttes helt privat. Jeg stilte ham da følgende spørsmål: «Når den

(Forts. side 10)

Jul på østfronten

Noen minner fra julen 1942 hentet fra
Karl Holters bok «Frontkjempere»

Det var kommet masser av julepakker. Minst tre til hver mann. Nappe var blitt overflyttet til forpleiningen, hvor han hjalp Hegnar og Yngvar med å fordele pakkene.

Jeg fulgte Hegnar ut til linjene med en ladning julegaver. Vi hadde to biler stappfulle, og dette var bare en liten del av alt det som skulle bringes rundt til forlegningene.

De hadde skaffet seg juletre i hver eneste bunker, og de hadde både lys og pynt til å gjøre det festlig med.

I mange av bunkerne var det radio som kunne føre klokkeklang og orgeltoner fra Vår Frelsers kirke i Oslo ned i de svarte jordhulene.

Tro om de ikke skulle ha risengrøt og ribbe til kvelds.

I hvert fall var det skinkestek eller medisterkaker.

Det er gått meg hus forbi hva vår egen hamburgerkokk vartet opp med julekvelden, og jeg tror ikke vi smakte på maten hans, for det var virkelig mye godt i de pakkene vi fikk fra Norge.

Pakken fra frontkjemperkontoret var storartet og ens for alle.

I dem var det sjokolade og tobakk og sigaretter — norske sigaretter — og en halv flaske Lysholm eller Løiten for å nevne det viktigste.

I andre pakker var det syltetøy og julebakkels eller pølse og hermetikk og annet godt. Og naturligvis kjærlige brev.

Det var mange pakker som ingen bestemt adresse hadde eller navnet på én som ikke lenger var her. De ble delt ut ved loddtrekning. På min part falt en pakke fra en Lillehammerdame, en Oslodame (hvis forlovelse sto i avisen mens jeg skrev dette) og fra en liten pike i en sørlandsby.

Vi gledet oss som unger.

Vi krigskorrespondenter fikk dessuten attpå kjøpet en hollandsk julepakke, for hollenderne hadde fått så mange pakker, at de ikke ville beholde alle sammen selv.

Dette var også standardpakker med skrivesaker og såpe og litt knask. Jeg husker spesielt en tredjedels flaske schoedamer og en roman, samt en kortstokk. Den inneholdt bare 32 kort. De kaster småkorta i Holland. De er ikke knuslete slik.

Men det ventet meg et overmåte vanskelig og ansvarsfullt verv. Et verv som stilte nesten umenneskelige krav til min maskuline styrke og utholdenhet, og som ville bringe skadefro hånlat-

Karl Holter.

ter over meg selv og alle nordmenn i leiren, om jeg gikk dukken.

Jeg forstod jo på mine kollegers miner og hentydninger, at de håpet og trodde, jeg ikke ville klare ildprøven, og sant å si hadde jeg meget bange anelser.

Jeg måtte nemlig kostymere meg som julenisse med topplue og langt skjegg og fulgt av to mann med slede vandre rundt til hver eneste bunker i forlegningen og dele ut de drikkevarene vi hadde fått i julegave fra aller høyeste hold.

Og i hver eneste bunker måtte julemannen tømme et stort glass likør på god jul for de tilstedeværende.

I enkelte bunkere ville hver eneste mann skjenke meg, men det nektet jeg å ta imot. Det var så sannelig mere enn nok som det var. Atten bunkere måtte jeg besøke, og atten glass likør måtte jeg tømme til bunns.

Så det var ikke til å undres over, at det første jeg sa da jeg endelig kom til Valhall (bunkeren for krigskorrespondentene) var følgende:

«Gi meg en real norsk akevitt til å bli kvitt den fordømte søtsmaken med!»

Både Obersturmführeren og Oberscharführeren fulgte personlig med i runden og påså at jeg ikke skulket unna, og gledet seg på forhånd til å se meg gå nedenom og hjem.

Men de ble sørgelig skuffet. Jeg var like edru ved slutten som ved starten. Nesten da.

Men jeg hadde rustet meg til dysten med Bacchus ved å fortære to esker sardiner i olje og et digert stykke fet ribbe samt skyllet ned en halv liter kruttsterk kaffe, det var sikkert det som reddet meg og dermed Norges ære.

Det var meget livlig i leiren utover natta, og vi fikk stadig visitter. Somme av de besøkende sa like ut, at de kom for å se om julemannen framleis var i live.

Da de forstod at jeg var i fin form uten på noen som helst måte å kunne kalles beruset, stirret de på meg med store, forundrede øyne og mente at jernkorset og krigsfortjenestekorset var blitt utdelt for langt ringere bedrifter.

Og det kan de såmen ha rett i.

En var uheldig. Det var en ung idealistisk skribent fra Riga som het Turkiss. Han holdt svulmende taler for oss om det storgermanske fellesskap.

Gutta svor på at de kjempet for at Norge skulle bli fritt, og ikke for noe storgermansk rike.

Og det tok vi en dram på, og heiv ut Turkiss.

Jo, vi i etappen feiret jul ettertrykkelig, det skal jeg hilse å si.

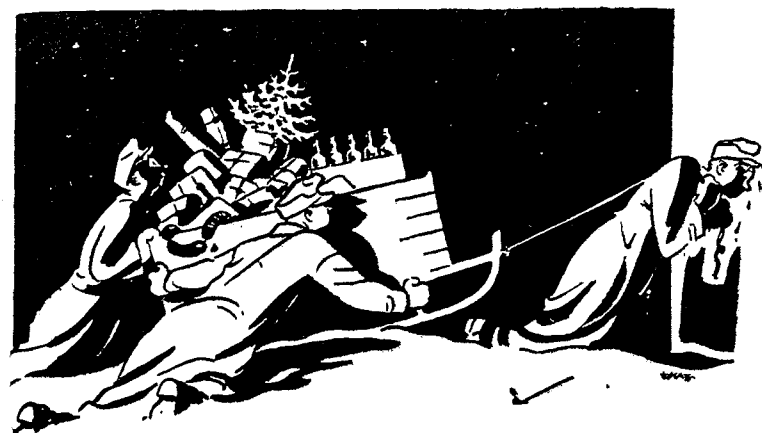
Gutta ute i linjene kunne nok ikke i en avstand av syv hundre meter fra russerne ture jul på den måten.

Gutta måtte trampe sine sure runder eller stå på post i tredve graders kulde i dag som ellers.

Slikt er urettferdig, kan en si. Og selvsagt er det urettferdig. Verden er urettferdig. Har du aldri lagt merke til det?

Vi fikk hønsekjøtt til middag første juledag. Det hus-

(Forts. side 12)

Jo dikt

AV KRISTEN GUNDELACH

(Fra hans «Utvalgte dikt», på Dreyers Forlag 1961)

FLYKTNINGENE

*Blant kjentfolk med ukjennelige miner
tok de tilbens før bomben blåste vekk
det lille hjem med smilende gardiner, —
Alt deres eie bar han i en sekk.*

*Med tåreløse øine, stive trekk
hadde de sett all verden bli ruiner,
Palasser, kirker rase i laviner,
Nu holdt de rast ved bredden av en bekk.*

*Med valen ro han tok av sekken opp
en kniv, en brøds kalk, sin og hennes kopp,
de pene koppene, så gammelt kjent*

*fra søndagsmorgners fred — med ornament
av roser, slynget yndig i guirlande —
Da skrek de høit og bulket hos hverandre.*

DOMEN STOD ENGANG REIST —

*I
Domen stod engang reist der kveget trækker,
og hist og her en stump av søile rager.
Av kuplen krontes de i hine dager
da lykken klang fra kampanilens klokker.*

*Uoverkommelig (skjønt tanken lokker)
å reise den av gruset! — Å, men fager
var kuplens mosaikk! Tilblods jeg plager
de stakkars fingre, graver frem små brokker,*

*blå, gule, røde. — Men hva nytter dette?
Selv om jeg grov dem frem av gruset alle,
og ingen manglet, hvordan sammensette*

*det høie billed som blev knust i fallet?
Selv i min sjel er paradiset splintret
og bare lengselen har overvintret.*

*II
Uoverkommelig! — javel, jeg vet det!
Men se med efu skjuler jo naturen
at brutte søiler, kronet av asuren,
har fått sitt marmor skadd av vind og væte.*

*Moi! domen skal bli gjenreist! — La meg lete
og finne byggestenene til muren,
ja, kanskje endog restene av skulpturen!
Er lykken god fins hist og her en bete*

*av skjønnhet! Men ved fallet fór de ilde
de fleste. — Dels de knustes, dels slo revne!
Jeg mangler byggesten, såvelsom evne.*

*De brutte søiler står der. Det er silde.
Jeg makter ikke bygge innen kveld
en katedral. Men kanskje et kapell.*

Rulle Rasmussen forteller om Johan Svendsen

Om Christian Sinding, Cally Monrad
og andre store nasjonale kunstnere

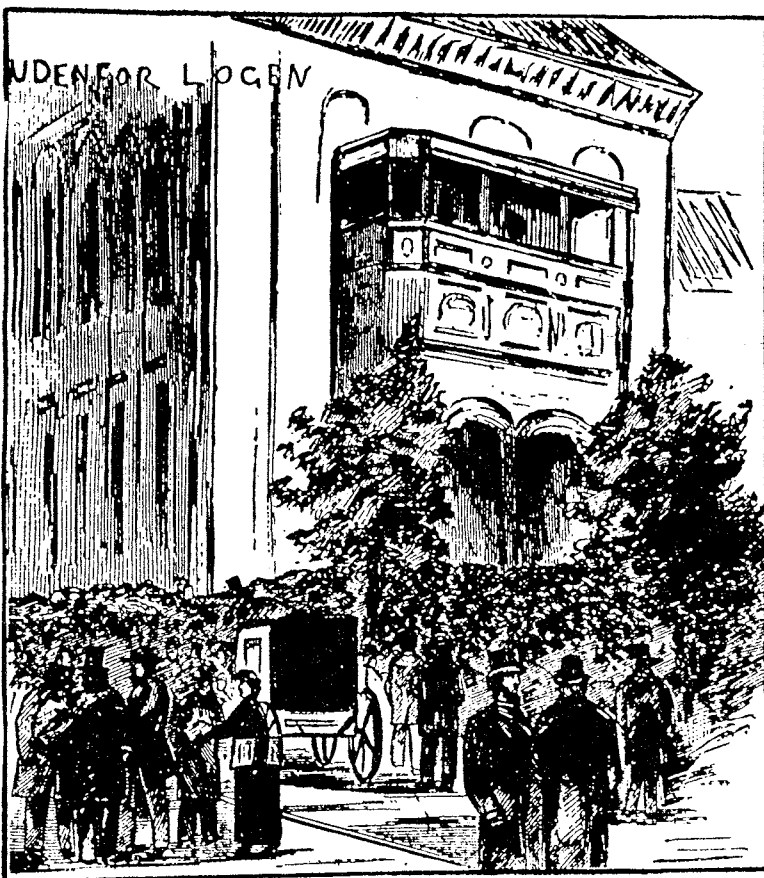
Vår gamle venn og medarbeider fra FRITT FOLKS tid, direktør Rulle Rasmussen, utga i 1941 en bok «Tutti Frutti. Minner og meninger om livet på scene og podium». I forholdenes medfør ble den dessverre lite kjent dengang, noe hverken boken eller Rulle fortjente. Direktør Rudolf Rasmussen ble som så mange andre drevet ut i isolasjon og død da «de gode» vendte tilbake. Han var da alt en gammel mann og hadde ikke stor motstandskraft mot ondskapens hær. Rulle ga dengang FRITT FOLKS redaktør tillatelse til å trykke av et av bokens avsnitt. Det ble av forskjellige grunner ikke til noe dengang, men han overfører hermed tillatelsen til FOLK OG LAND. Vi har valgt bokens avsnitt om den norske kulturhøvding Johan Svendsen:

I tiden om 70—80-årene var byens kunstneriske liv sterkt konsentrert om Bankplassen og «omegn». Der hadde man det gamle teater på selve plassen — like overfor ved Grev Wedels plass lå Logen, hvor byens konserter ble holdt og nede på selve «Festningen» var Gymnastikksalen skueplassen for de mere populære musikalske og deklamatoriske oppvisninger.

Jeg tumlet som gymnasiast flittig omkring der nede. Jeg studerte det kunstneriske liv både i og utenfor «kulissene». Om våraftenene kunne det hende, at den unge gymnasiast våget seg der ned, han tok seg et avsides stående bord i teltet utenfor «Engbret» og derfra anskuet han det såkalte pulserende liv på det tradisjonsrike sted. Inne i selve kaféen kom det aldri, men gjennom vinduene kunne hans nysgjerrige og beundrende blikk skimte stambordet med malerne brødrene Bergslien, Roll og Boll og den lille, bittelille organist Albrechtsen, og bordet vis å vis med alle skuespillerne

Johan Svendsen.

Utenfor den gamle Logen.

blant hvilke især Johannes Brun gjorde seg gjeldende, ruvende og gemyttlig mens han skyllet det ene glass ned etter det annet — hva kunne det være mon? — men han med det morsomme måneansiktet avspeilet alle i samtalen forekommende situasjoner, Henrik Klausen med sitt guttaperka-ansikt, etter «Peer-Gynt»-suksessen byens favoritt, elskeren fra Grimstad, Hjalmar Hammer, Johan v. Ehrenpreis, skuespilleren Abelsted og alle de andre. Men borte i «Sompa», den i Logens kjeller innrettede kafé med friluftsservering à la «Engbret» var det også liv og røre. Der holdt en annen gruppe skuespillere til under ledelse av den gam-

le danske Peter Nilsen, helteskuespillerne Gundersen og Isachsen og den alltid på hodet rystende regissør Bucher. Men det var især musikkstørrelsene som holdt til der. De kom fra Loge-konsertene, fra prøvene, fra Sperati-musikken, militærmusikken som under den innvandrede italienske kapellmester Paolo Sperati spilte i den gamle paviljong nede på Festningsplassen. Man kunne ved bordene i «Sompa»s utekafé ofte se de kjente musikeransikter Bøhn, som i mange år var 1. fiolinist, Solberg 2. fiolinist, mørk og elegant utseende, fra Kristiania teaters orkester, Grieg satt ofte borte i en krok og tok seg en biff, mens Johan Svendsen hurtig sleng-

te i seg en oppkvikkende liten drink. Jeg beundret især den flotte og elegante Johan Svendsen.

En formiddag, da jeg hadde forvillet meg nedover Kirkegaten, oppdaget jeg, at det var et ualminnelig liv nede i «Sumpen». Det var prøve i Musikkforeningen som Svendsen nu hadde alene etter et par år å ha delt den med Grieg. Musikerne vrimlet alle steds ved bordene, det lot til, at man hadde travelt med å spise sine smørbrød og drikke sitt øl, hist og her vanket det også en liten «knert» til ti øre. Det var pause under en prøve. Johan Svendsen kom sammen med Hennem og den tykke bassist Jehnigen med det store tveskjegg. Svendsen gestikulerte ivrig og demonstrerte på en tenkt bass. Jehnigen rystet på hodet, men somme tider nikket han alvorlig og likesom samtykkende. Da lød der en heftig ringen, alle fløy opp fra sine bord — pausen var forbi. De forsvant gjennom kafédøren. Som ved en innskytelse fulgte jeg etter og løp inn i kjelleren, mørk og nokså ufremkommelig. Opper en smal vindeltrapp famlet jeg etter musikerne, kom opp i «Armigralsalen» og derfra fant jeg ad hovedtrappen inn til «den store Logesal», hvor prøvene

Rulle Rasmussen.

holdtes. Salen var omtrent som nu. Kun gikk podiet i en halvsirkel innunder galleriet, som trakk seg over fonden, der ikke som nu var smakløst og uarkitektonisk lukket til med trelemmer. Galleriet gikk med andre ord rundt hele salen.

Orkestret samlet seg på tribunen, og Johan Svendsen sprang opp. Hvor han så strålende ut, spenstig og elegant. Ansiktet vakkert og uhyre uttrykksfullt, et funkende sort øyenpar, full av ånd og vidd. En mørk mustasje dekket etter datidens skikk overleppen. Hele mannen var eleganse og bevegelse. Han grep dirigentstokken, hevet begge armene — jeg beundret de fine svevende hender med de lange hvite fingre. Han slo an og straks bruste tonene fra orkestret.

Jeg vet ikke om det var

(Forts. side 12)

«Sumpen».

PROST QUISLING holder nyttårspreken

Vi synes oppriktig talt ikke at kirkens representanter idag har så meget å si oss, og når det gjelder oss tidligere NS-folk, har vi også sterke bebreidelser å rette mot dem for å ha sviktet sin kristenplikt av politiske grunner. La oss da hente vår nyttårspreken hos en eldre representant for denne kirke, hos Vidkun Quislings far, prost i Gjerpen, J. L. Quisling, som i 1909 utgav en samling «Betraktninger over høimessetekster».

Tekst: Luk. 2, 21. Første rekke.

Det nye år ligger for oss som et ukjent land. Ingen vet hva Gud har bestemt for ham i det. Det kan ligge meget for den enkelte i det, og det kan for manges vedkommen- de gå stille og jevnt hen, som mange år før har gjort. Det nye år kan bringe det som vi vil si er av liten betydning som nytt, men det kan også bringe oss det nye som blir såre alvorlig og betydningsfullt. En eneste dag i det kan bli avgjørende for hele vårt liv, ja for tiden og for evigheten! En eneste dag i det kan inneslutte for oss så unevnelig smerte og så stor en hjertesorg at vi aldri kan forvinne det alle de dage vi har igjen å leve. Det kan komme med et stort og uopprettelig tap. Det kan også komme med rik vinning og med rike gleder.

La det komme som skal komme, men la det komme i Jesu navn!

Vi får legge allting i Guds hånd og bede ham hjertelig om dette, at vi må ta både medgang og motgang som fra ham, og at vi må forholde oss således derunder at alt kan bli oss til evig vinning i Jesu navn. At det både er Guds vilje at vi skal gjøre så i alt, og at alt kan bli således for oss ved Guds makt i Jesu navn, det er en stor ting som er viss blant alt det uvisse.

Foran oss ligger altså nu et nytt år. Tusener av øyne stirrer frem på det, tankene søker inn i det, ønskene flyr i flokker mot det, og hjertene fylles også med angst og uro av det, likeså vel som med glade forventninger. Håpet er ilet foran inn og har alt begynt å bygge sine boliger i det. Mismotet er også gått foran og kaster opp sine graver der. Dog vet ingen hva han har der eller hva der venter ham, liv eller død, sorg eller glede, fall eller oppreisning, fremgang eller tilbakegang. Men på dette tette forheng bak hvilket livets skuespill skal fortsettes, på dette forheng som ennu ikke er rullet opp, står Jesu navn i lysende skrift til et trøstens tegn og til et frelsens håp for enhver som tror på

dette mektige og velsignede navn.

Men navnet står der da også til en lov og en livsregel, som enhver troende ydmykt vil bøye seg for. Når han ser på navnet, vet han at Gud som ikke sparte sin egen sønn, men gav ham for oss alle, også vil gi oss alle ting med ham, og han har den fortrøstning til Gud at dersom vi beder om noe etter hans vilje, så hører han oss. Jesu navn er både vårt håp og vår lov. Vi trøster på hva det gir, vi bøyer oss for hva det krever. Det vi ønsker og attrår å få i det nye år, må ikke være mot hans vilje. Det må ikke engang i vår uklare lengsel være mot hans vilje. Jesu navn står i meget med hensyn til våre ønsker som en lukkende bom står for en bro. Vi må ikke ønske eller ville hva der måtte være hans vilje imot at vi skal få. Vi må kun ønske og attrå i Jesu hellige navn.

O, hvor stor og mangfoldig er ikke den ønskeflokk som idag vil ile inn i årets nye land og finne sine attråede ting der! Mengden av dem søker dessverre sin del i denne verden og vitner om at sjelen kleber ved støvet i det meste den søker. Men Jesu navn vitner om hans selvfornektelse. Han levde ikke seg selv og sin lyst til behag! Han var, fra han kom rede til å gjøre Guds vilje og glemme sin. Guds vilje først og Guds vilje sist! «Verden forgår og dens lyst, men den som gjør Guds vilje blir til evig tid.» At vi må gjøre Guds vilje det får da bli det store ønske, det innerste ønske, det at Guds vilje må skje ved oss og med oss og i oss, og alt mere enn før i det nye år. Vi må se på Jesu navn over inngangen til det nye år og øve oss i å bede til Faderen og Sønnen, til Faderen i Sønnens navn og til Sønnen selv, så som vi har lært i salmen:

**Synes noe meg å nytte
og det ei behager deg,
o, så la det fra meg flytte,
gi kun hva der tjener meg!
Intet annet på meg spild,
gi meg deg og hva du vil!**

Med Siegfried gjennom bokjungelen

(Forts. fra side 2)

DE GAMLE KJÆRE TING

Gorm Benzon: Antikviteter og snurrepiperier. Cappelen.

Ada Polak: Antikvitetsboken. Aschehoug.

Kjærligheten til gamle ting og sansen for antikviteter har vært stigende her i landet og skal tro om det ikke er en ubevisst reaksjon mot den forflattede materialistiske tid vi lever i. Folk søker om ikke annet så på denne måte tilbake til «de gode gamle dager». Et bevis på denne våknende forståelse er ikke bare de mange antikvitetsbutikker som etterhvert har dukket opp også her i landet, men også et stigende antall orienterende bøker. I år er det kommet to stykker. Den mest omfattende og største er Gorm Benzons «Antikviteter og snurrepiperier», men begge to er meget instruktive og letteste, rikt forsynt med orienterende illustrasjoner. De må da også være en aldeles utmerket gave til folk som har interesse for disse ting. Sans for dem får de av begge bøker, som gir greie innføringer både i stilhistorien i sin alminnelighet og i de mange detaljer når det gjelder vurderingen av antikviteter.

DEN NORSKE KIRKES SVIKT

Philip Houm: Mannen fra Nasaret og Den norske kirke. Aschehoug.

Denne bok er blitt en av årets bestsellere og det er i det hele tatt påfallende i hvor høy grad de religiøse spørsmål trass i alt interesserer folk i denne materialistiske tid. Det var vel ikke rare kristendommen en ventet seg av den venstreradikale foregangsmann Houm, men i så henseende synes jeg en blir behagelig overrasket. Riktignok angriper Houm den norske kirke, men det later til å være på det i og for seg redelige grunnlag at den ikke «følger med tiden». Den trekker ikke de nødvendige konsekvenser av det som har skjedd i forskningens og tenkningens verden, sier Houm.

Naturligvis har Houm rett i at kirkens tjenere idag — som de forøvrig alltid har vært tilbøyelige til å gjøre forveksler sin religions symbolsprog med faktiske realiteter. Det kommer vel av at de som Houm forsøker å forstå de immaterielle begreper med vanlig materialistisk tankegang. Fornuftens

**Og fullfør din gode vilje
i og ved meg natt og dag,
så skal ingen nød meg skille
fra å elske ditt behag.
Hjertet legger dette til
midt i døden: som du vil!**

verden er nu engang ikke det samme som troens og de symboler som de forskjellige religioner bruker for å åpne troens verden for menneskene må få stå som de er uten at det klusses ved dem enten av kirkens materialistiske tjenere eller av Philip Houm. Det finnes nemlig like lite noen sann Dagblad-kristendom som noen Hallesby-kristendom. De er på hver sin måte bare utslag av materialistiske tendenser.

Det som imidlertid er mest forstemmende ved kirken idag, dens mangler på kjærlighet, og her er det ikke bare Hallesby og hans etterfølgere som har sviktet stort, men like meget den Berggrav og hans etterfølgere som vel står Houm nærmere. Det mest rystende eksempel på det fikk man i kirkens hårreisende opptreden fra 1945 og utover.

Houms bok er imidlertid vel verd å lese. Den reiser mange interessante problemer og det er heller ingen skade å drøfte kirkens symbolsprog så lenge en er klar over at det er et symbolsprog det dreier seg om og at dets verdi også ligger i tradisjonen.

FUNN FOR DEM SOM LIKER REISESKILDRINGER

Arthur Klæbo: Eventyrhav. Lutherstiftelsen.

H. V. Morton: Fra Venezia til Assisi. Lutherstiftelsen.

Lutherstiftelsen har i år sendt ut to reiseskildringer i absolutt toppklasse. Det er i det hele tatt bemerkelsesverdig hvorledes dette forlag har utvidet sitt interesseområde uten å gi avkall på noe av den høye målsetting.

Kringkastingskåsøren Klæbo trenger vel egentlig ingen nærmere presentasjon. Hans lune fortellermåte og hans velpilede sprog har forlenget sikret ham popularitet i alle kretser og han beveger seg like elegant på trykk. I år følger vi ham på streiftog i Japan og Australia, med korn til Russland og gjennom spennende opplevelser i storm og stille til sjøss og til lands. Og det som kanskje vil interessere våre lesere enda mere: han tar oss også med på en tur rundt omkring i det gamle Noregsveldet på den nordlige Atlanterhavsrute, over Færøyane, Shetland, Irland, Island og til Grønland. Klæbo har sine nasjonale instinkter i orden og han er også et usedvanlig hyggelig reisefølge. Ifjor

utga han som kjent en bok som ble noe av en suksess og som innbragte ham Melsoms litteraturpris som gis til bøker som egner seg til massespredning. Boken het «Over alle hav».

Også den annen reiseskildring er noe utenom det vanlige. Verdensjournalisten H. V. Morton vil jo være kjent fra tidligere, bl. a. fra bøker om Palestina. Årets bok er om en reise i Nord-Italia og vi følger ham over Verona til Venezia og videre til Assisi. Bedre reisefører enn Morton kan en vanskelig få. Vi ser alt med hans øyne, menneskene, det vakre landskapet, byene og kanskje aller mest de skønne kunstkattene.

Begge bøker være anbefalt på det beste.

GJENNOM PALESTINA MED SPLINT I ØYET

Signe Pedersen: Der Messetøren vandret. Filadelfiaforlaget.

Pinsevennmisjonæren Signe Pedersens bok fra Palestina er en god og nøktern skildring av besøk i Palestina. Hun følger Jesus på hans vandringer slik de er fremstillet i Bibelen og gir oss også glimt fra apostlenes reiser med evangeliet. Alt dette er vel og bra og er noe som naturlig nok interesserer alle som har fått en kristen oppdragelse. Men forfatterinnen har tydeligvis en splint i øyet når hun skildrer de rent politiske forhold i dette omstridte land idag. Hun ser alt gjennom den zionistiske propagandas briller og gir såvidt vi kan forstå en helt misvisende fremstilling av bakgrunnen for striden mellom de innvandrede jøder og araberne som hadde dyrket og eid landet i etpar tusen år minst. Jeg forstår heller ikke personlig hvorledes folk i den grad kan bli bokstavdyrkere i de gamle jødiske skrifter at de ut fra et kristent syn har større sympati for den jødiske tro som absolutt forkaster Jesus og alt han stod for enn for den muhammedanske, som dog godtar Jesus som profet. Vel, boken er iallfall god til å bli klok av både på den ene og den annen måte. Den har en rekke gode bilder fra de hellige steder.

PROFESJONELLE «NAZI» SKILDRERE

Roger Manvell og Heinrich Fraenkel: Julisammensvergelsen. Aschehoug.

Her hjemme har vi som kjent endel så å si profesjonelle skildrere av Vidkun Quisling. I disse herrers sanne hjemland, England, er det etpar forfattere som har spesialisert seg på skildringer av «nazi»størrelser. Den ene er en kjent filmmann, Roger Manvell, hvis herkomst er oss ukjent, og den annen er Fraenkel, som reiste fra Tyskland i 1933 til England

(Forts. side 13)

Slo Thorfinn Karlsevne seg ned i New York?

På interessant oppdagelsesferd med kaptein J. Kr. Tornøe i vikingenes spor på deres Vinlandsferder
Var sagaenes Straumsey Manhattan Island?

Drumna — Eirik Kaudes og Leiv Eirikssons hovedingesete på Grønland, hvorfra også den ekspedisjon som her omtales dro ut.

Den gamle strid om hvorvidt det var Columbus eller Leiv Eiriksson som først fant Amerika går lystig videre i USA og i dette besynderlige samfunn, som mange mener like godt kunne vært uoppgaget, har striden faktisk fått politisk betydning. Det latinske innslag i den amerikanske menneskegrøt holder hårdnakket på Columbus, mens det skandinaviske like begeistret sverger til Leiv Eiriksson. Selv den amerikanske visepresident Humphrey er innblandet i denne strid — på skandinavisk side.

Her hjemme er vi naturligvis ikke så opptatt av striden i USA, for vi vet jo at det er dokumentert utenfor enhver tvil at det var våre nordiske frender som først satte foten på amerikansk

jord. Det det kunne råde noen uklarhet om var hvorvidt dette funn av den nye verden førte til en fastere og mere langvarig nordisk bosetting der. De funn som er gjort av Helge Ingstad på New Foundland synes imidlertid å ha slått også dette fast med sikkerhet.

Det var altså Leiv Eiriksson som oppdaget Amerika. La det være slått fast. Men hvor var det de første nordboer gikk iland? Var det på New Foundland som Ingstad synes å mene, eller var det lenger sydvestover.

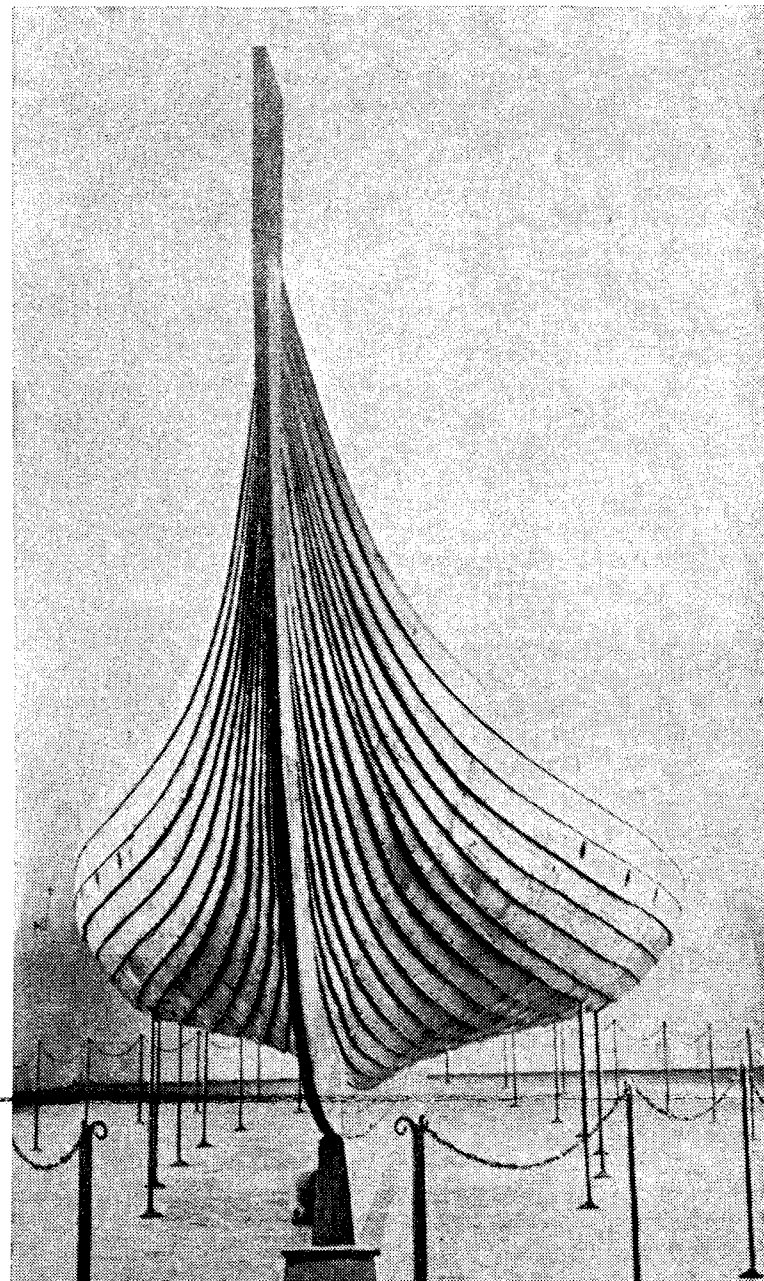
En energisk og overbevisende forsvarer av det siste er J. Kr. Tornøe, som blant andre skrifter nylig har utgitt en bok på Universitetsforlaget «Early American History. Norsemen before

Columbus». Han har skritt for skritt fulgt sagaenes beretninger om de nordiske oppdagere og mener å ha slått nøyaktig fast hvor de steder sagaene beretter om ligger. Han har selv besøkt disse steder og han mener å kunne slå fast at sagaenes beretninger på ingen måte er fantasifostre, men for størstedels vedkommende er pålitelige reisebeskrivelser ved hvis hjelp en idag kan ta seg frem til de første bosettinger.

Tornøe mener at det gamle Helluland er Baffin-land, at Markland er den søndre del av Labradorkysten, samt New Foundland, idet vikingene trodde at de var sammenhengende og at Belle Isle str. var en fjord. VINLAND var da kystlandet fra Nova Scotia til Norfolk.

Holder dette stikk, så var det de nordiske menn som oppdaget ikke bare Amerika rent generelt sett, men de slo seg til og med ned på Manhattan. Sagaens gamle Kjølarnes (Kjølneset, hvor Leiv Eirikssons bror, Thorvald, reiste kjølen av sitt forliste skib som et landemerke) er ifølge Tornøe det nuværende Cape Code sørøst for Boston, Leivs Budir (hvor han koloniserte) stedfester han til Falmouth og sagaens STRAUMSEY er simpelthen Manhattan!

Av spesiell interesse er det å notere seg at Tornøe, som går meget grundig til verks også bygger på de solobservasjoner Leiv Eiriksson tok, og som nevnes i sagaen. Han påberoper seg her også vår gamle venn og kampfelle dr. Almar Næss som i 1954 utgav en bok «Hvor lå Vin-

Gokstadskibet. En slik kjøl var det Leiv Eirikssons bror reiste som landemerke på Kjølarneset, som Tornøe hevder er Cape Code.

land?» I denne bok behandler han disse solobservasjoner rent matematisk.

Det var Leiv Eirikssons slektning, Thorfinn Karlsevne som på sin Vinlandsreise kom til Straumsey slik det berettes i Hauksbok.

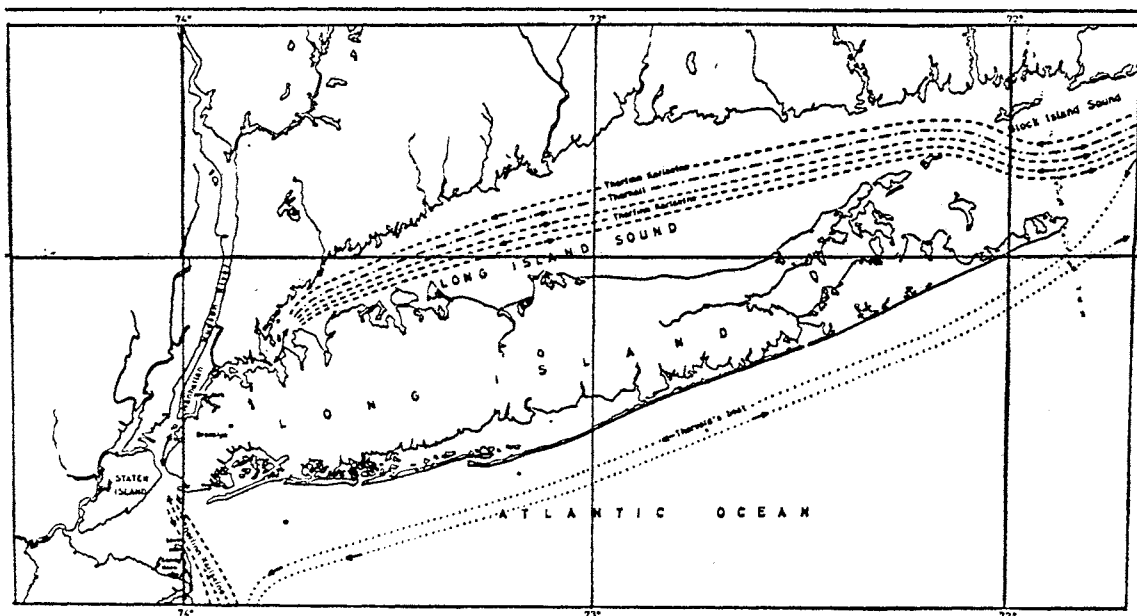
Tornøes bevisføring for at Straumsey virkelig var Manhattan Island skal vi ikke komme nærmere inn på her, vi henviser i så henseende interessenter til boken (som riktignok er på engelsk), men vi har på henvendelse fått forfatterens tillatelse til å gjengi litt av det han ellers forteller om de første hvite menns opphold på Manhattan Island.

«Long Island Sound har utseende av en fjord, men avsluttes ikke som en fjord må gjøre, og er i virkeligheten et sund som fører inn til New York havn. Men vi kan lett forstå hvorfor sagaskriveren bruker ordet «fjord» om det, siden bare East River skiller Bronx fra Queens, og Long Island fra Manhattan. Sagaen lyder derfor sannfer-

dig når den beskriver hvorledes landet da de seilte inn gjennom Long Island ble delt opp i flere vik. Flere slike bukter finnes både på Long Island og på fastlandet (Queens og Bronx). Beretningen i sagaen svarer meget godt til det område som dekkes av den moderne New York City.

Området ved New York havn er bemerkelsesverdig for dets mange sund (straumar). Først har vi det som går fra Long Island Sound til Manhattan, og dette deler

(Forts. side 11)

Ecce Homo

(Forts. fra side 5)

samveldet og den vestlige verden. Han tenkte seg vel da nærmest England som vestens hovedforsvarer. I en kommende krig mellom stormaktene regnet han det som sikkert at også Norge ville bli blandet inn, og under disse omstendigheter fant han at det var hans plikt å vende tilbake til fedrelandet. Sendemann Urbye forsøkte å overtale ham, men forgjeves. Fru Quisling fortalte meg forøvrig ved en leilighet at også hun inntrengende bad ham om å fortsette sitt arbeid i diplomatiet, men han hadde da svart henne at etter at han nå hadde gjort en stor innsats for hennes land, så ville hun vel ikke nekte ham å gjøre noe også for sitt eget. Og det kunne jeg jo ikke godt si noe mot, sa fru Quisling. Motivet for at han oppgav sin karriere i diplomatiet var altså det samme som da han oppgav sin militære karriere: ønsket om og viljen til å gjøre en innsats for mennesker som var i nød og fare — spesielt da naturligvis hans eget folk.

Benjamin Vogt fremstiller Quisling som en slags liten lumpen tyv og kjeltring, som når det gjaldt å forherlige seg selv løy så han tilslutt trodde det selv, og som det i det hele tatt var svært lite å samle på.

Nå må en naturligvis spørre seg selv hvem denne Benjamin Vogt så egentlig er som føler seg kallet til å avsi slike knusende dommer over andre både når det gjelder karakter og samfunnsmessig innsats. Personlig vet jeg ikke annet enn at han er sønn av en londonsendemann, og det er jo i og for seg ikke egentlig noen kvalifikasjon i denne sammenheng. Men det er jo mulig det er min feil at jeg ikke er oppmerksom på innsats fra Vogts side både før og etter verdenskrigens tid som gjør ham kompetent som dommer. I så fall ber jeg om unnskyldning.

Det er også høyst påfallende at denne Benjamin Vogt kommer til stikk motsatte resultater av alle andre enn Quisling-sakens aktor, Annæus Schjødt, når det gjelder bedømmelsen av Quislings karakter og hederlighet.

Mens Vogt påstår at Quisling var en betalt forræder og spion, så sa general Jodl under det brutale forhør i Nürnberg at han ikke kunne forestille seg Quisling i rollen som betalt spion og det samme har jo en lang rekke andre tyske vitner sagt. Jeg kan da knapt tro at tyskere i ledende stillinger ville ha en slik respekt for en kjøpt

forræder som den de har gitt uttrykk for når det gjelder Quisling. Selv i de aller siste dager er det kommet en bok av en ledende tysker fra Det tredje Rikes tid, daværende stedfortredende rikspresesjef Helmut Sündermann, hvor han også nevner Quisling. Boken heter «Deutsche Notizen 1945—1965», og er kommet på Druffel-Verlag. (Kan bestilles gjennom FOLK OG LANDS BOKTJENESTE. — Pris kr. 40,— innbundet.) I et dagboknotat for 30. januar 1945 omtaler han Quislings siste besøk hos Hitler, og vi gjør noen utplukk:

«Under hele hans løpebane beskjeftiget bekymringen for Sovjetsamveldet ham og det var også denne hans kritiske innstilling som førte ham over på vår side. Bortsett derfra er han en imponerende fremtoning, en slik en som man i leseboken forestiller seg germanerne da de veltet det romerske imperium. — — —

Stikk i strid med den allierte propaganda, som i årevis nesten fanatisk har stemplet ham som symbolet på en «forræder», er Quisling også i forbindelse med oss en meget hårdnakket nordmann. Visselig kan henvisninger fra hans side om de dengang planlagte engelske landinger i 1940 ha bidratt til at vi kom engelskmennene i forkjøpet. Men det var ikke noe «forræderi mot Norge». Quisling var hverken moralsk eller politisk forpliktet til å bevare engelske hemmeligheter. At han betraktet Tyskland og ikke England som europeisk beskyttelsesmakt kan ha påført ham londonpressens hat, men rett hadde han dog.

Sannsynligvis har man samtalt med Quisling om tilbaketrekingen av flere tyske divisjoner som vi nu nødvendigvis trenger. Han på sin side la åpenbart vekt på ved denne anledning nok engang å få bekreftet hva der allerede tidligere flere ganger var blitt ham forsikret. I det igår offentliggjorte komunké heter det: «Der Führer bekrefter påny sin i september 1943 gjennom rikskommissær Terboven allerede bekjentgjorte beslutning at Norge efter den seierrike avslutning av den europeiske skjebnekamp skal gjenopprettes i full frihet og selvstendighet med overtagelse av de forpliktelser som vil komme til å påhvile den norske stat av den felles nødvendige sikring av det europeiske folkefellesskap.»

Og det er ikke bare tyskerne som ser annerledes på Quisling enn sjelegranskeren Vogt. Quislings gamle kollega og tidligere venn — den første han besøkte da han

vendte tilbake fra Russland — general Halvor Hansson sa i sitt vitneprov i retten om Vogts småkjeltring:

«Efter min mening, og jeg tror alles mening i Staben hvor vi kjente ham godt, hadde Quisling en meget høy moral. Jeg vet aldri at han har begått handlinger som kan betegnes som umoralske — tvertimot.

— — —

Min oppfatning av Quisling — — var at han var meget nøktern i pengesaker, og meget hederlig i så måte.»

Det er ikke underlig at flere av vitnene i Quislingsaken etter å være blitt presentert for det vrengebilde Annæus Schjødt som aktor gav av tiltalte — det som nu er blitt understreket og utvidet av Benjamin Vogt — understreket at dette var en helt annen person enn den de kjente. Blant annet sendemann Urbye uttalte seg slik.

Men den noble sjelegransker Vogt er ikke i tvil. Han har dommen fiks og ferdig, og bortsett fra litt småkrangel om den kommersielle utnyttelse av den døde NS-fører applauderes det både i presse og kringkasting for denne nye bedrift.

Jeg kan dessverre ikke delta i applausen, heller ikke på Albert Wieseners utflytende premisser — tiltross for at en vel ikke godt kan regne meg blant det de kaller «helgendyrkerne». Det kan heller ikke være noen grunn til å gå nærmere inn på Vogts selsomme åndsprodukt. Vi nøyer oss med denne avslørende sluttreplikk hentet fra boken og skulle anta at den i tilstrekkelig grad avslører verdien av Benjamin Vogts objektivitet og dømmekraft:

«Dette var og må fortsatt bli dommen over Quislings forræderi, men riktignok av en grunn som Høyesterett ikke kom inn på. Troskapen mot dem som lovlig representerer land og folk, kan ikke forlanges «Absolutt og uavkortet» hvis disse myndigheter selv begår forræderi eller handler i strid med folkets rettsfølelse.

Hadde ikke den norske regjering i tide kommet til hektene og hadde summet seg til å gjøre motstand — det stod og vippet — hadde man neppe kunnet dømme motstandsbevegelsens folk for landsforræderi hvis de hadde tatt opp kampen på egen hånd.»

Avkledt frasene: Hvis regjeringen hadde satset på Tyskland istedenfor på England da det gjaldt å berge Norge, da var det i sin orden å sette seg opp mot «de lovlige myndigheter.

—o—

Et annet bilde - -

(Forts. fra side 5)

dagen opprinner, herr Quisling, at De kommer til å samle de norske menn i vårt fedreland, kan jeg da få være med og samle de norske kvinnene? Hva må jeg da gjøre for å lære mere og hvilke studier bør jeg gå inn for?» Da smålo han bare, men svarte samtidig dypt alvorlig: «Det det først og fremst gjelder er å arbeide på seg selv!»

Allerede som barn var han meget ømhjertet og idealistisk. En dag da han kjørte hjem fra kirken sammen med sin mor — de bodde dengang i Telemark hvor hans far var prest — sa han plutselig til sin mor: «Du mor, når jeg blir stor, vil jeg være prest og preke Guds ord om søndagen, men om hverdagen vil jeg være lege og helbrede syke.»

Han var besjelet av en innerlig lengsel etter å få være en velgjører for menneskene. Men det er ikke alltid vi mennesker får lov til å arbeide med det vi selv har mest lyst til. Gud har kanskje bestemt oss for andre oppgaver allerede før vi fødes inn i denne verden. Det skulle også vise seg at Quislings kall ble mere krevende og farlig enn det han selv hadde tenkt seg og drømt om i barndommen. Likevel merket man alltid dette religiøse drag i hans karakter i alt han befattet seg med. Jeg husker godt at det av og til hendte i de første kampårene at en eller annen enten i skrift eller tale forsøkte å slå ned på kristendommen. Slike tendenser forhindret han alltid med hård hånd.

Under okkupasjonen av Norge i 1940—45 arbeidet han også intenst på å utvide kristendomsundervisningen i skolene. Mange av våre hjemlige «kulturbærere» hadde jo allerede før 1940 vært på god vei til å redusere kristendomsundervisningen i betenkelig grad. Quisling ville imidlertid at det skulle bygges flere kirker og at det skulle ansettes flere prester i landet — og forøvrig at det skulle anvendes mange flere penger til å fremme kristendommens sak. Lyder det da ikke utrolig at løgnpropagandaen var så utbredt i Norge under krigen at den norske kirkefronten våget å komme med påstander om at vi ville utrydde kristendommen i landet?

Vidkun Quisling uttrykte ofte den tanke at han gjennom NASJONAL SAMLING og dets program ville forsøke å omsette kristendommen i praksis. Og kanskje nettopp fordi at denne hellige og rene

tanke lå bak den kamp han førte for Norge, ble motstanden og løgnen så stor og hårreisende.

Vi ble under okkupasjonen oppfordret til å åpne våre hjem for en del tyske soldater, offiserer og sivilpersoner, både menn og kvinner som gjerne ville samles til bibelstunder i private hjem. For oss som var «utstøtt» av den norske kirkefrontens tilhengere, var dette en Guds gave og en stor trøst og hjelp i vår påtvungne isolasjon. Blant disse tyskere var det ikke bare nasjonalsosialister, men alle talte likevel godt om Quisling. En av deres prester sa engang til meg: «Vi føler en sterk tillit og kjærlighet til Quisling, fordi vi vet at han vil hjelpe oss til å bevare kristendommen i Europa.»

Det hendte noe under Quislings siste dager i fengslet, som jeg mener bør berettes og som jeg gjerne ønsker at hele verden skal få vite. En dag, en kort tid før han ble skutt og etter at dødsdommen var bekreftet og benådningssøknaden avslått, fant man plutselig en plakat oppklisset i undergrunnsbanen i Oslo og et par andre steder. På denne plakaten sto følgende: «Blir Quisling skutt, skal Kongen skytes!» Selvsagt vakte dette stor oppstandelse og forskrekkelse — og sikkert mest blant de NS-medlemmer som ikke var fengslet. Men vi skjønnte snart at det hadde vært provokatører på ferde — noen som ville opphisse folk og skape et enda større hat mot oss. Vi visste jo også at en slik oppfordring var helt i strid med vår leders ønsker og sinnelag. Her var gode råd dyre. Men så var det én iblant oss som fikk den gode idé å skrive et brev til vår fengslede og dødsdømte leder og be ham offentlig ta avstand fra en slik hevntanke. Brevet ble da skrevet og brakt til fengselspresten med en personlig henstilling om å bringe det til Quisling, som han besøkte hver dag. Jo, presten tok imot brevet, men overbringeren som hadde skrevet det, ble til sin forferdelse innelåst på fengselsprestens kontor. Da presten så kom tilbake, hadde han uten videre overlatt brevet til politiet, som nektet å befordre det videre til Quisling.

Men alle tiders erfaring viser at i det lange løp kan ingen hindre at sannheten kommer frem til slutt. Da Quisling en dag fikk besøk i sin fengselscelle, fikk han høre om denne saken og da sa han at han ville skrive et personlig avskjedsbrev til

Vikingene fant Manhattan

(Fort. fra side 9)

seg så igjen i to grener, nemlig Harlem River og East River, skjønt sagaen synes å tyde på at de oppfattet den som en straum rundt Manhattan. En annen typisk straum er Kill van Kull, som fører inn til Newark Bay. I tillegg har vi Staten Island Sound mellom Staten Island og New Jersey. Det er også en typisk straum. Og disse strømmen er lengre enn de fleste strømmen i Norge og på Grønland. Den tids menn kunne derfor knapt finne et mere passende navn for New York havn enn Straumsfjord.

Manhattan var dengang som nu det mest sentralt lokaliserte punkt på den amerikanske østkyst. Fra Manhattan kunne de med sine skip og båter streife omkring etter ønske over et utstrakt område. Det var kommunikasjonsmuligheter nesten i alle retninger. Fulgte de Hudson River, kunne de nå svære jaktområder på begge sider av elven. Langs de såkalte straumer fikk de adgang til store områder av New Jersey, og langs Long Island Sound fant de viktige strøk både for jakt og fiske. Og både Long Island og Staten Island kunne nyttiggjøres på forskjellig vis. Fra Manhattan og de mindre øyer kunne villdyrene utryddes og stedet gjøres trygt for husdyrene deres. Nok tømmer var til-

den som sto ham nærmest i livet. I dette brevet hadde han skrevet ned de tanker og den siste hilsen som han ønsket skulle sendes videre til alle hans venner i Norge og i andre land.

Og hans siste hilsen lyder slik: «Oppfør dere slik at hele det norske folk må bli glad i dere. Les Det nye testamente, særlig Johannesevangeliet, fra det 14. kapittel til det 17. kapittel, for der vil dere finne sannheten. Arbeid for Guds rike.»

Da vi senere spurte presten hvorfor politiet hadde nedlagt forbud mot at Quisling skulle få sende en personlig og fredelig hilsen før sin død, ble det svart at «det måtte ikke være noe godt minne etter Vidkun Quisling».

*

Så vidt foredraget dengang. Kanskje det kan gi noe å tenke på i forbindelse med det raseri boken til Hewins utløste og også når det gjelder bedømmelsen av de «biografer» som hver på sin måte i tillegg til de grove og urettferdige beskyldninger prøver å skitne til også hans karakter.

—o—

gjengelig for forskjellige formål og det var tilstrekkelig med god jord for dyrking av korn og det lin og hamp de trengte.

Men East River var av spesiell betydning som beskyttet havn for den tids skip og båter. Kvaliteten av denne havn ville være tilstrekkelig grunn for dem til å vende tilbake dit hvorhen de så reiste ellers. Så god base for oppdagelsesreiser til steder nær og fjern finnes intet annet sted på kysten. Der kunne skipene deres ligge trygt for anker selv under de barske værforhold som rådet fra tid til annen.

For Karlsevne som nærmet seg nordfra og nu søkte etter en vel beskyttet og sentral havn for sin store ekspedisjon så Long Island Sound ut som en fjord med de ønskede fordeler. De seilte så langt inn i henhold til sagaen at de nådde den strekning som var innskåret av bukter, noe som antyder at de hadde løpt inn i East River, mellom Bronx og Queens. De hadde kommet til enden av «fjorden», hvor buktene bød på gode havner og ekspedisjonen kunne slå seg ned for en hvileperiode.

En kan godt tenke seg at det ble sendt ut rekognoseringspartier i småbåter til det sørligste punkt på Manhattan for å utforske fortøyningsmuligheter. De ville snart observere at Hudson River ikke bød på noen god havn med storm fra nord eller sør. En tur over til Staten Island og langs sørvestre kyst av Brooklyn ville vise dem at det ikke fantes noen landingsplass som passet i alt slags vær. Rekognoseringspartiet kunne således rapportere at det beste hovedkvarter for ekspedisjonen utvilsomt var East River, hvor de hadde en ideell base for skipene i all slags vær.

De losset deres last og gjorde forberedelser til å forbli der — så som å rydde grunnen og bygge hus. Og de fant beitemarker for husdyrene som de hadde brakt med seg. Sagaen sier i denne forbindelse at «de nyttiggjorde seg landet. Det var fjell og landet var vakkert å se til». Gresset var meget høyt, men de brukte nesten hele sin tid til utforskning og forble der om vinteren, som ble meget hard, uten å ha samlet for om sommeren og etter å være kommet for sent til å så noe korn. Den følgende sommer var de mindre heldige med jakt og fiske og det ble vanskelig å skaffe mat nok til folkene.

Her er en annen kjensgjerning som antyder at Straumsøy var Manhattan. Vinteren på Manhattan er alltid streng

som følge av massene av koldt vann som Hudson River bringer ned til New York Harbour. Nesten hver vinter fryser vannet rundt Manhattan selv med den store trafikk av alle slags skip i havnen. Noen ganger kan isen nå helt over til Staten Island. 12. januar 1959 hadde jeg anledning til å se ferjen gå gjennom oppbrukket is hele veien fra Manhattan til Staten Island.

Det kan hende at isen rundt Manhattan i en streng vinter kunne ha hindret Karlsevnes menn fra å reise ut for å fiske. Dette kan muligens være en av grunnene til at Karlsevne dro lenger sørover til Hop neste vinter. Ingen annen øy enn Manhattan er tilfrosset så langt sør på den amerikanske kyst. Etter min oppfatning er Manhattan den eneste øy på denne del av kysten hvor nordiske menn ville kalle vinteren streng. Dette for å antyde at Manhattan var øyen hvor Thorfinn Karlsevnes ekspedisjon oppholdt seg den første vinter i Amerika.

Senere bedret været seg og gjorde det mulig for dem å drive et mere utstrakt fiske. Sagaen sier: «Om våren dro de inn i Straumsfjord (fra Manhattan inn i Hudson River) og de jaktet med godt resultat på begge sider av elven, idet de jaktet på fastlandet, samlet egg på øyene og fisket i sjøen.»

Det her nevnte er en meget interessant opplysning. Av den kan vi også slutte oss til at deres Straumsfjord, som nevnt før, er identisk med New York Harbour strekkende seg inn i Hudson River.

— — —
Henry Collins Brown sier i «The Story of Old New York» om Manhattan:

«En ferskvannssjø, dyp nok til å rumme en oseandamper lå midt på øya, mellom Worth og Duane Streets og fra Bowery til Broadway og er nu dekket av Country Court Buildings og det nye Civic Center. Risende bekker og gurglende kilder fløt overalt.»

Manhattan — Manhado — betyr høydenes øy (indiansk). Den er 12,5 miles lang, 2,5 miles bred og dets høyeste punkt er 268 feet. I den nordlige del er det noen klippehøyder over Harlem River. Det er meget mulig at det var her Karlsevne og Bjarne fant Thorhall Veidemann etter å ha lett etter ham i tre dager. De fant ham på «hamarnipu einni». Hammer (fjell) er nøyaktig ordet på islandsk som ville bli brukt om denne

høyde. Det er ingen slike hammere på Staten Island eller Long Island. Ordet hammer peker mot Nord Manhattan, som det eneste sted på en øy i denne del av kystområdet hvor slike formasjoner finnes.

Sjøen midt på øya nord for City Hall må ha vært av den største viktighet for de nordiske rydningsmenn. Der var vannforsyningen sikret for såvel sommer som vinter. Vi kan vel tenke oss at denne sjø var det naturlige sentrum for deres virksomhet på Manhattan (Straumsøy) og at de bygget deres første hus i nærheten av elven som fløt fra sjøen. Senere er det sannsynlig at de kunne sikre noen vannforsyning i området ved Central Park og flere andre steder hvor de tok land til sine gårder. Men vannforsyningen var så viktig at vi kan være sikre på at de bygget husene der hvor det var anledning til å ha friskt rinnende vann nær husene.

Det er også tydelig at de var avhengig av å fiske for å skaffe mat fra dag til dag, og det synes rimelig at de kunne fiske i Long Island Sound med betydelig bedre resultat enn i Lower Bay (av Straumsfjord), da det grenset til det åpne hav. Den gang kunne salt til bevaring av fisk og kjøtt bare skaffes ved å koke sjøvann, noe som gjorde det temmelig sjeldent og kostbart. Fisk og kjøtt ble derfor tørket når det skulle lagres. Men om høsten ville det være vanskelig i dette milde og fuktige klima å holde varene tilstrekkelig tørre slik at de ble hindret i å ødelegges. De var utvilsomt temmelig avhengige av ferske forsyninger av kjøtt og fisk. Derfor ble Manhattan det permanente sentrum for deres jakt- og fiskeekspedisjoner.

Da Thorhall Veidemann gjorde seg istand til å forlate Vinland, gjorde han det i havnen ved øyen (Manhattan). Det fremgår tydelig av den gamle beretning at han var temmelig skuffet over utsiktene i Amerika. Han var blitt lovet vin å drikke, sa han, men hadde bare fått vann. I tillegg var selv enkel mat sjelden til sine tider. Han fant det derfor ønskelig å vende tilbake til Grønland. Men Karlsevne ønsket å flytte lenger sørover for å utforske landet mere nøyaktig. Bare 9 mann reiste med Thorhall, og det ble senere berettet hvorledes de hadde drevet tvers over Atlanterhavet til Irland hvor de ble tatt til fange og gjort til slaver. Resten av de 160 mann forble hos Karlsevne. Det fortelles i sagaen at Snorre var den første hvite mann som man sikkert vet ble født i Vinland (Amerika).

Han var tre år gammel da de reiste fra Straumsey (Manhattan) og vendte tilbake til Grønland. Det synes derfor som om de hadde til hensikt å etablere en permanent nordisk koloni i Amerika. Det er sannsynlig at de bygget varige hus og foretok andre nødvendige ting for å grunnlegge en permanent koloni.»

—o—

TANNLEGE
MARTIN KJELDAAS
Hansteensgt. 2
Tlf. 44 75 54

Kristne Venner

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — **Kristne Venner** møtes den første fredag hver måned i Colletsgate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapeleg samvær.

Møtetid kl. 19,30.

Vask, maling,
tapetsering,
mønstermaling.
R I M E L I G

1. KL. FAGMANN

— Telefon 25 12 91 —

TANNLEGE MAAMOEN

Hansteensgt. 2
Tlf. 44 43 33

ANNELISE PAROW
TANNINNSETNING
Trondheim

Daglig friske blomster

Blomsterforretning
SYNNØVELIE
Kranser til alle priser
Frognerveien 30, Oslo
Tlf. 44 22 30

Arkitekt
HUSTAD

Bærumvn. 5 — Ø. Ullern
Telefon 55 61 29 — Oslo

Hvorledes er det
med
BLADPENGENE?
Har DE betalt?

Rulle Rasmussen forteller

(Forts. fra side 7)

hans egen komposisjon, men deilig var det iallfall, og så var alt dette fine og strålende allikevel med norske toner! Bakefter skulle Christian Sindings «Klaverkvintett med strykeorkester» og pianisten Westye Waler som solist prøves.

— Kanskje du sjøl vil forsøke, sa Svendsen, pekende med taktstokken mot en liten blond fiolinist som satt blant førstefiolinistene i bakerste rekke. — Kom bare opp, Sinding, og diriger sjøl. Han sa dette på en så selvfølgelig og elskverdig måte, at det bare forøket sjarmen, at det ble sagt på kav Vika.

Christian Sinding var den unge 25-årige fiolinist og komponist, som Svendsen pekte på.

Ja — Sinding kom opp, tok forlegen taktpinnen og hevet hånden, men det må ha vært noe galt med opp- eller nedslaget eller hva det nu kan ha vært, for man ventet at orkestret skulle sette inn, men det var ikke en lyd å høre. En skrallende latter fra orkestret runget mot den forbløffede og rødmande komponist.

— Skitt — det gjør ikke noe min gode Sinding, men jeg tenker jeg dirigerer sjøl jeg. Og han grep sin taktstokk med et forsorent Krestianismil, og snart etter tonet Sindings komposisjon gjennom rommet.

Jeg hørte siden at Svendsen hadde interessert seg voldsomt for Sinding, han hadde på alle mulige måter hjulpet den unge og ennu uerfarne komponist. Han var vennlig og snill og ikke på noen måte den store mester overfor den yngre kollega. Han så gjennom manuskriptet, viste ham hvor det burde strykes litt og hvor det burde settes noe til. Opprinnelig var komposisjonen skrevet for kvartett og klaver, etter Svendsens råd ble instrumentene forsterket og så ble det «Klaverkvintett med strykeorkester».

Således som Johan Svendsen var like overfor Sinding, gentleman og elskelig, således var han like overfor alle. Han var sterk og kraftig, impulsiv og alltid disposé. En gang under en prøve i Festningens gymnastikksal tok han plutselig fatt i en av ribbene på veggen med begge hender i armstrekning og sto med begge ben rett i været. Men han forsto alltid å presentere seg som den fullendte verdensmann. Han virket tross sitt Kristianiapreg som den elegante pariser. Han var aldri i veien for det som skulle komme, han ville bare gjøre det som var rik-

tig. Han visste ikke hva intriger ville si og sto alltid til tjeneste for en god sak. Så hadde Svendsen humør og vidd, var morsom og impulsiv og kunne klare seg i en snever vending. En fagotist var engang blitt borte på en prøve, fort laget han en fagotstemme om for bassen, og da en annen gang en trompeter var vekk, tok Svendsen selv og blåste trompet, mens han samtidig dirigerte med hender, hode og — trompet. Han var en dreven musiker og kjente alle instrumenter ut og inn.

Efter prøven hin dag med Sindings kvintett og orkester, så jeg hans daværende kone komme opover midtgangen i Logen. Han tok chevaleresk mot henne og bød henne sin arm. Fruen var amerikanerinne, men hadde et meget eksotisk ytre og var nokså liten. Hun var nok pen på en måte, men det var noe vannmelonaktig i hennes ansikt, som var sterkt inngnidd med pulver og ligende. Jeg husker at jeg den gang og når jeg møtte paret på Karl Johan, undret meg meget og fant at de to ektefeller kontrasterte sterkt mot hinanden.

Så kom den dag han ble kallet til København som leder av operaen og symfoniorkestret der nede. Det vakte jo på en måte stor glede blant Svendsens venner og beundrere: nu skulle han få en bedre og rummeligere økonomisk basis for sitt kunstnerskap. Men samtidig var det sorg og bedrøvelse blant dem over å skulle miste ham. Man forsøkte alt mulig for å beholde ham hjemme. Blant de ivrigste som arbeidet mot dette mål var Olaf Grøndahl, «gamle» Grøndahl, kordirigenten og sangpedagogen. Han kom en dag opp til en såkalt «kunstnervein og mæsen». Grøndahl forsøkte å utrede for ham hvilken betydelig og verdifull mann Svendsen var for vårt kunstliv, og hvor det gjaldt for oss å få beholde ham. «Når han virkelig har den verdi som De forteller, er han altfor dyr for oss,» sa kunstvennen og mæsenen, «han får reise dit hvor de har bruk for ham.» Ja — der stod Grøndahl.

Det var vanskelig å finne forståelse for den store kunst og geniet.

Johan Svendsen reiste altså til København. Han fikk i begynnelsen mange vanskeligheter å overvinne. Symfonikonserterne gikk det jo forholdsvis lett med, og han drev orkestret opp til hittil uanede høyder.

Men med operaen var det en annen sak. Her måtte det

et stort opprydningsarbeide til, slik slendrian og omtrentlighet som der hersket. Det var vanskelig for ham som nordmann å få det til. En dag sa en av musikerne, en fløytenist til ham:

— Flytt på Dem, jeg kan ikke se Deres pin.

— Det er ikke noen pinne, det er en kommandostav, sa Svendsen.

Men det gikk da til sist, og endte med at han ble elsket, ja like frem tilbød, han ble den mest populære operakapellmester man har hatt der nede.

Han var fast knyttet til København, men en gang i mellom tok han avstikkere ut i Europa og dirigerte de store verdenssentrer og feiredes som en storånd i musikkens verden. Han fikk endog et strålende tilbud fra Amerika, men dit ville han dog ikke.

Til Kristiania fikk han høve til å komme opp og dirigere i «Musikkforeningen» noen ganger. Og da ble han hyllert som aldri noen sinne, men der var nok også litt beskjemmelse over, at man hadde sluppet denne gigant fra seg. Et par sommere kom han og dirigerte noen store konserter på Tivoli. Foran Tivolis sommerteater på plenen, var orkestertribunen arrangert. Han fikk det største orkester man kunne oppdrive, og som musikkens stormester ble han hyllert av den menneskemengde som sto og satt på den plassen. Det var folkevandring de aftener til Tivolihaven, og der var folkefest i den beste forstand.

Jeg traff Svendsen en enkelt gang i København i begynnelsen av dette århundre. Det var i de gode dager da vi ferdedes mellom hinannen uten landegrenser, pass og visum, uten bånd og tvang. Jeg var kommet til København sammen med Cally Monrad, hvis impressario jeg var. Cally skulle introduseres der nede.

Vi var buden til fest hos Alfred Wilhelm Hansen, den kjente danske musikkforlegger og konsertarrangør. Han var en grandseigneur av den gamle skole, flott og elegant, og ekte dansk gemyttlig og gjestfri. Festen ble gitt til ære for Cally. Jeg var «Alfreds» spesielle venn, da jeg hadde latt ham — og ikke hans konkurrent Hennings «få» Cally. Stenhammar, den kjente komponist og pianist, Callys akkompagnør «för tillfället», var også med oss til København, han var på Hennings forlag.

— Tror Rulle, at jag också blir bjuden?

— Ja — hvorfor ikke?

— Jag är jo på Hennings.

Det ble et strålende selskap. Jeg glemmer ikke hvor spent jeg var og med hvilken fryd jeg så i det prominente selskap blant andre Olaf Poulsen, Neruda den berømte cellist — og Johan Svendsen. Både Poulsen og Svendsen hadde sine fruer med, charmante damer, men de hadde jo også begge vært ved balletten på Det kongelige.

— Nei — der har vi å Cally, min gamle venns datter. Det var da morsomt å få hilse på e' så berømt dame. Åssen står'e tel me'n pappa da? Svendsen talte fremdeles Kristiania-språket med en liten dansk ferniss. Det lød ganske pussig. Vika og København i et deilig mixtum compositum.

Den gode «Alfred» bød gjestene velkommen til bords og utbrakte i en slags distraksjon eller forsnakkelse en skål for «våres alles Mally Conrad». Stor jubel og latter i selskapet. Men Johan Svendsen gjorde rede for Cally.

— Ja, Cally Monrad, ærlig og redelig datter av O. P. Monrad, prest og dikter, sønnedatter av den gamle filosof professor Monrad, Edmund og Hilda Neuperts niese — ja hun er e' Norges ektefødte datter. Er'u ikke fra Krestiania — Cally?

Selskapet jublet, og Johan Svendsen tømte glasset kavalermessig for Cally Monrad.

Et uforglemmelig minne var det, da Johan Svendsen akkompagnerte Cally til sin romanse «Violen». Hvor de var skjønt enige om tempo og utførelse, Cally sto jo der i sin fagre ungdom, henført og inspirert sang hun. Svendsen smilte som en sol da han rakte henne sin hånd efter sangen. Jeg husker spesielt, at han takket henne fordi hun sang «Violen» med V og ikke med F. Det ble dog ikke bare med «Violen». Det ble også «En lysegrønn birk ved tjernet stod» av Callys far og også med musikk av Svendsen. Og det ble Neuperts skjønneste sang «Syng meg hjem» til Bjørnsens deilige ord. Som et apropos kan jeg få fortelle, at ikke lenge efter denne sangepisode med Svendsen, fikk Cally tilbud fra Grieg om å synge «Haugtussa»-sangene på en av hans konserter, og det var igjen Johan Svendsen som hadde vært en ung kunstners talsmann og hjelper, det var han som hadde anbefalt henne til dette verv.

Ja — denne aften hos Hansen i Bredegade står for meg som en av de skjønneste og fineste jeg har opplevet, og Johan Svendsen lyser ennu som en av de mest strålende og elektriserende skikkelser i mitt rike minnegalleri.

Et par dager efter var jeg

vitne til et møte mellom Svendsen og Sinding i Wilhelm Hansens musikkforlag. Johan Svendsen sto og bladde i noen noter på disken. Da han kom til å snu seg, fikk han øye på Christian Sinding, som kom inn av døren. Da lyste hans ansikt opp i et eneste stort smil.

— Nei — nei — kjære Krestian Sinding, er du der, brøt det ut. Hele Kristiania-guttens impulsive og varme sinn kom i ett nu frem. Han tok Sinding og trykket ham fast til sit bryst.

— Kjære, kjære Krestiania!

De kom så i en ivrig passiar, og det siste jeg hørte av dem da de gik ut av døren var:

— Å ble det ta den kvintetten med strykeorkester, Sinding?

— I omme!

Litt efter så jeg de to venner arm i arm skride over Kongens Nytorv med kurs for å Porta —, det var et skjønt og varmende syn.

Jeg må sanne Gunnar Heibergs ord om Johan Svendsen i et pariserbrev: «Det er vanskelig å se Johan Svendsen uten å komme i godt humør. Det skinner Kristiania av ham lang vei, og Kristiania er hans opphav, sinn og skinn.

Ja — som byen vår var Johan Svendsen og som den store og merkelige og sagnomspunne, med hjertet alltid varmt bankende Kristiania-gutt vil vi være ham evig takknemlig.

—o—

Jul på Østfronten -

(Forts. fra side 6)

ker jeg tydelig og med en viss bitterhet, for jeg var uheldig ved loddtrekningen og fikk bare tørre knokler på tallerkenen.

Hønskjøtt ble servert til alle soldater langs hele fronten den dagen, så noen hundre tusen høns har måttet late livet av den grunn.

Ellers var maten blitt påtagelig bedre i de siste dagene, enten nå kokken hadde fått en alvorlig oppstrammer, eller han følte meg henge som en Damokles-kokk oved suppegrytene.

*

I romhelgen ble det i soldatheimen holdt fester for gutta i legionen. Omkring halvannet hundre om gangen fikk fri fra tjenesten og ble kjørt inn til Krasnoje Selo.

Der ble servert brun lapskaus av prima kvalitet med øl og dram, og det var sigaretter og marsipan og såpe til hver især. Musikk hadde vi og solosang og korsang og allsang — i det hele tatt mannssang, og naturligvis ble legionens egen populære Mariann brølt med stor begeist-

Med Siegfried gjennom bokjungelen

(Forts. fra side 8)

og hvis herkomst derfor antagelig er åpenbar. Disse to herrer har tidligere utgitt bøker om Göring og om Goebbels og skildrer i den bok Aschehoug i år sender ut i norsk oversettelse juli-sammen-svergelsen mot Hitler. Det skal lates de to at de gjør det godt og spennende og såvidt vi kan se er skildringen også forbausende riktig. Boken er altså i høy grad leserverdig, selvom en ikke akkurat kan se med samme sympati og forståelse på disse forrædere som forfatterne gjør. Som vi før har sagt er det ellers påfallende at de som aller mest tar de tyskere som satte seg opp mot «den lovlige regjering» til og med gjennom et sjøfelt attentat som kostet mange uskyldige livet, de er de aller første til å nekte Quisling den samme rett i en situasjon hvor det dog ikke dreiet seg om en eksistenskrig for Norge.

BLANT KJENTFOLK FRA OSLOS UNDERVERDEN

Egil Lian: Sus og dus på by'n. Cappelen.

Det er et muntert selskap av lettlevende større og mindre kjeltringer av begge kjønn forfatteren presenterer oss for også i denne åreis bok, som vi synes er nesten bedre enn hans tidligere. Lian kjenner sitt klientel ut og inn og henter dem frem for oss den ene efter den annen: Johan Affår, Store-Karl, Bjørg og Ola Lukk-

ring.

Mariann, ja! Den var le- gionens kjæledegge og ble sunget utallige ganger, når gutta var i humør til det, og det var de ofte, for var det noe det ikke skortet på hos nordmennene der borte på østfronten, så var det godt humør.

Om jeg ikke er feil underrettet, er det legionær Mürer som diktet teksten og her er den, jeg synes jeg må ta den med, for en skildring fra livet der øst uten Mariann, ville sakne noe meget vesentlig.

Den gang da vi pakket og skulle dra avsted, da gråt Marianne, hun ville være med. Jeg kysset hennes røde kinn og hvisket ømt i hennes øre inn: Jeg kommer tilbake til jul, Mariann!

Og jula den kom — det blei gitt permisjon, de andre fikk reise, jeg ble ved legion.

Da tar jeg meg en juledram og sender Mariann et telegram: Jeg kommer tilbake til vår'n Mariann!

øye, Barke-Bill, Dulle og Kato Kattehater og hva de nu heter for noe alle sammen. Forfatteren ser på dem alle med stor overbærenhet og velutviklet sans for den humoristiske side av disse i og for seg tragiske livsskjebner. Og han forteller kvikt og underholdende. Da undertegnede de første år efter hin berømmelige frigjøring i 1945 var alt annet enn frigjort og var en hyppig gjest i det norske rettsvesens underjordiske katakomber og ventrom, støtte han hyppig på typer av den art Lian beskriver i sin bok og det var svært ofte interessante bekjentskaper. Siden vi selv også kunne vise til en velvoksen straff som gav oss en plass i denne underverdens aristokrati, åpnet de også ofte sine hjerter for meg. Jeg er tilbøyelig til å være enig med Lian i at det — iallfall den gang, var vel så mye godt å finne innenfor som utenfor murene. Og lesningen av Lians bok er forsåvidt en oppfriskning av gamle bekjentskaper. Illustrasjonene av J. P. Fjengen er like drastiske som teksten.

BEHAGELIG HUNDREÅR-GAMMELT SELSKAP

W. M. Williams: Til fots i Norge for hundre år siden. Cappelen.

Det er både fornøylig og underholdende å følge med den sympatiske engelskmann W. M. Williams på hans fottur gjennom Norges land. Men så er det da

Og våren den kommer og hun venter enn på meg som har lovet å komme igjen. Da skrev jeg ned mitt testament, på gammelt, gulna, russisk pergament: «Jeg kommer tilbake om hundrede år!»

Dette er den opprinnelige sangen, slik Mürer skrev den, men tre dager før han selv falt, laget en av gutta et tillegg. Jeg kjenner ikke forfatterens navn, men her er versene:

Da boksa var klissvåt og suppa var vann, så aldri jeg klaget, jeg tok det som en mann, jeg tente meg en stille røyk til bunkersen i tusen filler føyk, blant måner og stjerner jeg så Mariann!

Så tidlig en morgen ble kjempet og stridt, da Ivan forsøkte seg stort med sin taktikk.

Så falt han da for Mariann! og arven fra sitt kjære fedreland!

Vi ærer hans minne og deg, Mariann!

også vel så hundre år siden han foretok den. Han hørte derfor til den type engelskmenn Churchill har tatt så grundig livet av sammen med The Empire, de som styrte og koloniserte en hel verden, som var en pryd for den hvite rase og som i sinn og skinn også var så like vårt eget folk. Det var i 1956, etpar år før Vinjes «Ferdaminni» kom ut at Williams høstet sine reiseinntrykk og hans bok er som Vinjes fylt av både naturglede og av forfriskende humor. Williams hører til de mennesker som synes å oppleve mere enn andre fordi de er så levende og observante og da han også er en elskelig og kultivert sjel, kan man ikke ønske seg bedre reisefølge.

Det er mange fornøylige refleksjoner Williams gjør seg om både det ene og det annet der han vandrer avsted for hundre år siden, men faktisk er det meste av det like aktuelt idag. Menneskene endrer seg i bunn og grunn ikke så meget, det er vesentlig de ytre ting som gjør det.

Ellers er William klar over slektskapet mellom de germanske folk, ikke minst i sproglig henseende. Han går rett som det er til felts mot latinen, som han sier døde ut trass i kirkens innsats for å holde den levende. Men, sier han: «Godt gammelt livskraftig engelsk er i virkeligheten en dialekt av oldnorsk, eller islandsk som det undertiden kalles — det sproget sagaene er skrevet på. Tysk er en annen dialekt, likeså hollandsk, svensk, dansk og moderne norsk.»

Vel, slike og lignende betraktninger er boken krydret med, rent bortsett fra at den også er en fengslende reiseskildring og autentisk kulturhistorie fra et Norge som kanskje ligger oss fjernere i tid enn i sinnelag. Williams og hans bok er et underholdende og sympatisk bekjentskap.

17 UTVALGTE PREKENER AV «VÅR BISKOP»

Kristian Schjelderup: Lys i mørket. Aschehoug.

Det er visst ikke nødvendig for meg her å anbefale en bok av biskop Kristian Schjelderup. For svært mange av de tidligere NS-medlemmer er han blitt «vår biskop», ikke fordi han delte vår politiske oppfatning, men fordi han fulgte sin Herres ord også da det var vanskelig og upopulært. Efter at biskop Schjelderup til alminnelig sorg trakk seg tilbake som biskop i Hamar efter nådd aldersgrense har han nu i år sendt ut en samling av prekener, som han da

vel har sett på som betydningsfulle milepeler i sitt virke i kirkens tjeneste. Og det er betegnende for innstillingen til denne biskop, som bør stå frem som den norske kirkes onde samvittighet, at i det utvalg på 17 prekener fra 1945 til han tok avskjed har han tatt med to av dem som i særlig grad gav ham plass, også i våre hjerter. Det gjelder hans preken i den aller mest hektiske og hatfylte tid, i Kristiansands domkirke 13. søndag efter trefoldighet i 1945 da han minnet de hatefulle politiske hevner om Kristi ord: «Elsk eders fiender» og sa at «det holder på å skapes en mentalitet i vårt folk som er så rakt motsatt av kristen innstilling at det kan ikke annet enn å forferde.»

Schjelderup kjente dengang vesentlig NS-folkene fra krigspropagandaens vrengebilde og hans tale var diktert av sant kristelig sinnelag i motsetning til den holdning biskop Berggrav og storparten av kirkens tjenere inntok med deres «folkedom over NS» som pustet til hatet og forfølgelsen.

Biskop Schjelderup kom tilbake til emnet i den meget omtalte tale ved midnattsmessen i Hamar domkirke i 1948. Det var da han for alvor ble «vår biskop» og det kan ikke annet enn å glede oss at også denne tale er tatt med i det utvalg biskopen nu gjør. I den tale så han som kjent bl. a.:

«Jeg har i dette året hatt meget å gjøre med slike som kalles landsvikere. Jeg har besøkt dem i fengslene og vært i deres hjem eller det som engang var deres hjem. Jeg har møtt gode nordmenn blant dem. Jeg har vært vitne til hvordan verdifulle menneskeliv er blitt — og blir — systematisk ødelagt, jeg har sett hvordan bitterhet, iskulde, tross og hat følger i rettsoppgjørets spor. Og jeg er ikke i tvil om at skal dette fortsette, så blir de sårene krigen satte på vårt folkelegeme, til et åpent kreftsår som ikke gror til igjen.»

På basis av dette rettet han en appell, forsåvidt til begge parter i striden: «La oss nu forsøke å finne sammen igjen! La oss møtes med godvilje fra begge sider, la oss forsøke å forstå hverandre!»

Det er ingen av de hovedansvarlige på den annen side som noen sinne har gitt oss NS-folk skyggen av en sjanse til et slikt godviljens møte over den gamle Berlinermur. Og når en idag ser den hysteriske reaksjon på boken til en brite som uten forutfattet mening finner at Quisling var noe alt annet enn det uhyre han fremstilles som i krigspropagandaen og som den norske offentlighet fremdeles sverger til — jevnfør den siste boken til Benjamin Vogt m. v. og uttalelsene til Schjelderups kirke-

lige kollega Varmann i Stortinget, så forstå en at biskopen dessverre talte for døve øren. Frontene skal opprettholdes på det at livsløgnen hos disse få krigstidens fortidslevninger kan opprettholdes.

Jeg tror at biskop Schjelderups bok vil bli innlemmet i boksamlingen til mange NS-folk og det uansett hva deres tro og livsinning stilling ellers måtte gå ut på.

STILL GOING STRONG!

Arnulf Øverland: Livets minutter. Aschehoug.

Også i år kommer Arnulf Øverland med en samling dikt, noen av ny dato og andre av eldre opprinnelse — helt tilbake til det dikt han skrev i desember 1935 om Finlands kamp mot Sovjetsamveldet, diktet som han dengang ikke kunne offentliggjøre «fordi de senere begivenheter førte til, at Norge og Finland måtte søke støtte på hver sin side under krigen». Og da tier også en Øverland til uretten og den røde trussel.

Det er naturligvis en ren lise å lese lyrikk slik Øverland gir oss den i formfullendt eleganse i en tid da også diktet har gått i oppløsning sammen med alt annet overlevert kulturgods fra den fortid maskinene maler sønder i sine stålkløver, men vi synes ikke han riktig er på høyde med seg selv i denne diktsamlingen.

På sitt vis er jo Øverland ellers noe av en antikirkelig biskop Schjelderup, en søkende sjel og et godt og ærlig menneske. Når det gjelder Øverland, blir han ofte stående i fortvilelse foran de stengte himmeldører som bare troen kan åpne. For Øverland er nektet troens gave, han kan bare forstå. Han synes kanskje selv at han har sviktet, men han har likevel fulgt disse linjer:

«Hun sa det til mig engang, min mor:

Vær sann mot dig selv! Stå fast ved ditt ord!

Vær tro mot det du for alvor tror!»

Han har vært sann mot seg selv, mot sin fornuft og også mot sin menneskelighet og sitt gode og varme hjerte, men han har ikke kunnet være tro mot det han ikke kan: å tro.

Egentlig forakter han visst menneskene og han spidder også dagens norske politiske liv slik i diktet FILANTROPI:

«Tro ikke du hjelper noen med filantropiske fakter!

Du bærer plakater i øst og vest mot kolde og onde makter.

Vi prater om fred, og han lar oss prate, inntil øiet blir rødt av å bate og jorden er blitt et rettersted!

(Forts. side 15)

Hørte ikke dommerne -

(Forts. fra side 1)

lerede 9. og 10. april 1940 som selvbestalt statssjef gav ordre om å stoppe mobiliseringen — med trussel om straff for mord for dem som ikke lystret ham.» (Kfr. her vår dokumentasjon i FOLK OG LAND for 20./11 1965.)

*

Hørte ikke Eidsivatingss innforskrevne dommere under ledelse av lagmann Erik Solem den store altnuligmann på okkupasjonsoppgjørets område — hørte de ikke hva forsvareren, den granittaktige opprettholder av en fremragende slektstradisjon på kultur- og rettslivets område, h.r.advokat Henrik Arnold Thaulow Bergh ut fra sin hele overbevisning dokumenterte om de faktiske forhold 9. og 10. april til tiltaltes befrielse? Visste dommerne like lite som de ansvarlige som ved sine unnlitelser hadde skapt kaos — visste dommerne like lite som de ansvarlige om militær hevdelse av den proklamerte «fullkomne nøytralitet», om mobilisering, krig, om en statsledelses plikt og ansvar i «rikets skjebnetime»?

*

Nu har folk gjennom 20 år blitt føret med aktorats anførsler i denne sak. Vi gir derfor ordet til defensorats generelle påvisning, se Quislingsaken, side 279, 1. spalte:

— «Da representantene fra den annen front ingen plass har i disse dagers rettsforhandlinger, må altså tiltaltes sak pådømmes av menn som a priori er kontrært innstillet til tiltaltes oppfatning og tankeverden.»

Nedenfor gjengis advokat Berghs konkretisering av spesielle forhold 9. og 10. april som man i Norge nødig ønsker å omtale i forbindelse med Quisling, da det hele da henger i løse luften —.

Forsvareren: Det er altså Stortingsdokument nr. 2, og det gjelder stortingsmøtene på Hamar og Elverum 9. april. Det ble holdt to stortingsmøter på Hamar, og det gjelder her eftermiddagsmøtet som ble brått avbrutt ved 7-tiden. Det er en lengre tale av Nygaardsvold og poenget er da:

— «Ut fra dette, for å gjøre en lang utredning kort, er jeg kommet til det at det muligens var bedre å forsøke å underhandle med den tyske minister som har sendt sine to skrivelser til oss, på basis av at angrepene stanser inntil vi får snakket om hvordan vi skal ordne oss.»

Og så ender han med følgende ord:

«De fleste er vel for at man skal forsøke denne forhandling, uten at man derved skal binde seg. Så får vi se hvordan det arter seg.»

Han har innledningsvis sagt at imorges var vi svært kjekke, men nå ser vi litt annerledes på det etter å ha hørt hvordan det er gått rundt om i landet.

Den motstand som fra norsk side ble ytet den 9. og 10. april var ikke mer enn en hevdelse av vår nøytralitet.

Vi hadde en nøytralitetsvakt før 9. april, og den stille mobilisering som ble beordret den 9. april om morgenen — 4 timer etter at det første skudd var vekslet med de fremmede krigsskip — tok bare sikte på å utvide nøytralitetsvakten. Første mobiliseringsdag var 11. april, og først den 20. april kunne den stille mobilisering påregnes avsluttet. Forhandlinger pågikk i flere dager, den tyske legasjon hadde forbindelse med regjeringen (Nygaardsvold) til den 19. april, og først denne dag forlot den norske sendemann Berlin. Han hadde dog samme dag etter oppdrag fra Konge og Regjering anmodet om tillatelse til å bli og fortsette sitt arbeid. Dette har jeg ikke noen annen kilde for enn kommandørkaptein Christopher Meyers artikkel i Morgenbladet forleden dag.

Det har vært overordentlig vanskelig å få flere opplysninger om disse ting. Da jeg henvendte meg gjennom politiet til Utenriksdepartementet for å høre om forspillet, ble det sagt at man måtte vente på Regjeringen, og den og den var bortreist og så videre... Jeg ga opp.

Men det er selvfølgelig riktig at minister Scheel ble i Berlin til 19. april og altså etter oppdrag av sin regjering ba om å få lov å fortsette og bli der.

Lagmannen: Vet De hvilket nummer av MORGENBLADET dette sto i?

Overrettssakfører Fougner (h.r.adv. Henrik Berghs assistent): Det er 27. august i år. Retten kan få dette senere.

Forsvareren: Har Norge og Tyskland vært i krig denne tid mens diplomatene fortsatt ble?

Brudd på den diplomatiske forbindelse pleier jo gjerne å være et forspill til at det blir krigstilstand. Ja, for dette spørsmål som jeg nå er inne på behøver jeg ikke å gå til 19. april. For dette spørsmål er det tilstrekkelig å spørre:

Var det krig mellom Norge og Tyskland den 9. og 10.

april? Og dertil mener jeg man må svare nei.

Nr. 5 av HAAGKONVENSJONENE, 10. artikkel, uttaler:

«Det kan ikke betraktes som en fiendtlig handling at en nøytral stat, endog med makt, tilbakeviser krenkelse av nøytralitet.»

Ifølge samme konvensjons første artikler er nøytrale makters landområde ukrenkelig, og en nøytral makt må ikke på sitt landområde tåle nærmere angitte nøytralitetskrenkelser. Det er altså en plikt for den nøytrale til å gripe til makt, men det er ikke derfor krig mellom landene.

Fra tysk side ble det først ved en forordning av 24. april gitt uttrykk for at det var krigstilstand mellom Norge og Tyskland. Nederst på side 19 står det:

«1940, april 29. «ARBEIDERBLADET». Rikskommissarens mandat i Norge osv... Berlin 27. april... Regjeringen Nygaardsvold har gjennom sine proklamasjoner og sin opptreden og ved de militære kamphandlinger som finner sted etter dens vilje, skapt krigstilstand mellom Norge og Det Tyske Rike. For å sikre opprettholdelsen av den offentlige ro og det offentlige liv i de norske områder som står under de tyske troppers beskyttelse, forordner jeg...»

Så da først anerkjenner altså Tyskland at det er krigstilstand. Dette er jo ikke avgjørende for spørsmålet om krigstilstand, men jeg mener at det med diplomatene der nede som den norske regjering ber om å få beholde, **det er avgjørende**. Og selv om man vil finne en annen datum — jeg vet ikke hvilken det skulle være — den 9., og den 10. april var vi iallfall ikke i krig med Tyskland.

De forhold som jeg nå har redegjort for, er altså som jeg sa, behandlet av kommandørkaptein Meyer i denne artikkel, og det er flere avsnitt der som kan ha interesse. Jeg ber overrettssakfører Fougner referere den.

Overrettssakfører Fougner (leser opp):

«Det faktiske forhold er at der hverken før eller etter tyskernes angrep på Norge utgikk noen som helst ordre om mobilisering for sjøforsvaret, luftvernet eller flyvåpnet. For felthæren utgikk heller ingen ordre om alminnelig mobilisering, bare den nokså kjente ordre om «stille mobilisering», undertegnet kl. 3.45 den 9. april av forsvarsministeren på generalstabssjefens kontor i henhold til Regjeringens beslutning. Ordren gjaldt dog bare felt-

brigadene i Sør-Norge. Tiltross for at den ble gitt ca. 4 timer etter at de første skudd var vekslet i Oslofjorden og etter at det var kommet melding om skyting også ved Kristiansand, Bergen og Agdenes, viste dens begrensning og kunngjøringsmåten — med 1. mobiliseringsdag torsdag 11. april — at den bare var ment som en styrkelse av «nøytralitetsvakten» og at Regjeringen på det tidspunkt **ikke kan ha tenkt på å føre krig**, bare på å tilbakevise forsettlig nøytralitetsbrudd. De innkalte brigader kunne dog ikke påregnes ferdigmobilisert før tidligst 20. april.

Den motstand som sjøforsvaret ytet natten til 9. april ved de fire krigshavner ble heller ikke ytet etter noen spesiell ordre fra regjeringen. Den skjedde i henhold til en bestemmelse i instruks for nøytralitetsvernet av september 1939, en bestemmelse som også gjaldt under forrige verdenskrig. Motstanden mot angriperne både den natten og senere var et forsøk på å tilbakevise en krenkelse av vår nøytralitet, noe som i folkeretten ikke betraktes som en fiendtlig handling. Den ble innledet uten at man til en begynnelse visste hvilken nasjonalitet de fremtrengende krigsskip tilhørte, unntagen ved Bergen hvor man var blitt klar over at de var tyske.

Klokken 05.00 (norsk tid) den 9. april kom den tyske minister i Oslo til Utenriksdepartementet med den tyske regjeringens krav. De ble avslått, men kontakten ble ikke brutt. Pressen i Oslo meddelte den 10. at Stortinget i møte på Hamar den 9. hadde oppnevnt en deputasjon som skulle komme til Oslo for å forhandle om kravene av 9. april. Den 11. meddelte Oslopressen at den tyske sendemann hadde vært hos kong Haakon på Elverum den foregående dag, men at der ennå ikke forelå noe om møtets resultat. I Oslopressen ble resultatet bare omtalt den 12. i et telegram fra Berlin sålydende: «Etter det man opplyser i politiske kretser i Berlin er det ikke riktig når man i den utenlandske presse opplyser at forhandlingene mellom den norske konge og den tyske sendemann i Oslo er brutt.»

Den 13. brakte pressen et Berlin-telegram av 12. april hvori ble meddelt fra «ansvarlig hold» at «forhandlingene mellom de tyske myndigheter og den norske konge ikke er brutt. Den tyske sendemann reiser idag påny for å oppsøke kong Haakon.»

Oslopressen inneholdt i disse dagene ikke noe om hva regjeringen Nygaardsvold og den norske overkommando foretok seg. Det ble senere kjent at regjeringen først den

11. april om morgenen bestemte seg for å yte militær motstand og at den i de nærmeste dager måtte flytte fra sted til sted, stadig forfulgt av tyske bombefly. Etter hva general Ruge senere opplyste visste overkommandoen da den ble oppsatt den 11. april, ikke om at der var styrker ved eller sønnenfor Kongsvinger og heller ikke med sikkerhet om der var norske styrker i Østfold. Telefonforbindelse dit kunne man ikke få. Om forholdene i Telemark, på Sørlandet, ved Stavanger og i Trøndelag fantes ingen oppgave. De norske troppeavdelinger som hadde samlet seg i disse strøk, optrådte hver for seg og handlet selvstendig. Det kan tilføyes: De tekniske forutsetninger for «mobilisering» i dette ords virkelige betydning forelå ikke lenger.

I det opprop som regjeringen sendte ut den 11. april tales betegnende nok hverken om mobilisering eller organisering av militær motstand i det hele, bare om hjelp «til å holde oppe et lovlig styre i landet — norsk Grunnlov, norsk frihet, norsk selvstendighet.» I Kongens opprop av 13. april ble der rettet en henstilling til «alle norske kvinner og menn om å gjøre alt hva hver enkelt evner og kan for å redde friheten og selvstendigheten for vårt kjære fedreland.»

I de besatte områdene ble disse oppropene først kjent lenge etter, og der var knapt noen i disse områdene som i de dagene visste hvilke hensikter regjeringen hadde.

Ingen av de to oppropene nevner ordet «krig». Der tales derimot om «overfall» og «angrep». De viser begge at da regjeringen endelig — og for første gang — fattet beslutning om å gjøre motstand, altså 11. april, var man henviset til å basere denne motstand på improvisasjoner uten ordnet sammendragning av tropper selv i de ennå ikke besatte områder.»

*

Så vidt forsvarerens innlegg.

Konklusjonen på ovenstående er at dommere som hører på begge ørene og kan lese innenat i dokumentutdraget måtte skrive en befriende domsslutning på dette vesentlige punkt i Quislingsaken... Forsvarerens dokumentasjon, og andre opplysninger, som dessverre forelå etter det rettslige lynshow i Logen, burde ha ført til riksrett mot de virkelig ansvarlige. Da denne uteble, var Johan Schaffenberg's krav: A m n e s t i.

Vi mener at regjeringen Nygaardsvold skulle ha vært behandlet mildt etter at det historiske faktum var lagt i dagen at regjeringen var eneansvarlig for 9. april. Quisling

Med Siegfried i bokjungelen

(Forts. fra side 13)

Nei, sier du det?
Men da må vi danne en komité,
så slikt noe ikke mer kan skje!
— med sete i Prag eller Buda-Pest.
Jeg vet ikke riktig, hvor det er
best — — —

UAPPETITTLIG BOK

Henry Miller: *Stille dager i Clichy*. Cappelen.

Vi har virkelig med ærlig vilje og ut fra det syn at også porno-grafi imellom kan ha sin misjon prøvet oss på den meget omskrevne Henry Miller igjen. Boken som Cappelen utgir i år skal bestå av en rekke erindringsbilder fra forfatterens år i Paris i de unge dager. Iallfall forteller forlaget så på omslaget og da får en vel tro at han virkelig har opplevet alt det uappetittlige han skriver om. Nei, dette er ikke pornografi, det er noe meget verre. Og det verste av alt er at det er skrevet med talent og derfor kan påduttet menneskene under påberopelse av at det er «kunst».

skulle ha vært behandlet konform med loven og de av Henrik Bergh ovenfor anførte fakta, som etter min oppfatning helt og holdent fratar Quislings opptreden 9. og 10. april krigsforræderiets karakter.

Professorene dr. jur. Jon Skeie, dr. jur. Per Augdahl, professor dr. jur. Johannes Andersen, dr. jur. Gunnar Astrup Hoel, dommer Bjarne Didriksen, Einar Hanssen, Einar Stavang, høyesterettsadvokatene Edmund Haug, Henrik Bergh, og dr. jur. Jørgen Overgaard, om mulig en general eller oberst av typen Carl Gustav Fleischer (som hadde kjempet i krigen), arkivar Reidar Omang, og andre avbalanserte, kyndige karaktermenesker, som ikke ble drevet av bevisstheten om en tvilsom fortid i dette kompleks — slike menn som uhysterisk kunne se og vurdere okkupasjonsoppgjørets forskjellige sider, burde vært frukket inn. Så hadde vi sluppet alle disse konjunkturryttere som på høyere befaling, støttende seg til tronen, alteret og penge-sekken, red rettens grense-skjel ned. Det har være eksesser på begge sider som burde ha vært behandlet etter prinsippet likhet for loven.

Vi har sett tydelige tegn i de senere år på at ærlige motstandsfolk er enige i mange av disse synspunkter. Noen av dem er til og med abonnenter på FOLK OG LAND.

Salvo errore et omissione.

Alexander Lange.

NOK EN BOK OM DE RØDE FANGELEIRE

Haralan Popoff: *Under kommunismens tyranni*. Filadelfiaforlaget.

Det har etter hvert kommet mange beretninger om det som foregikk i østblokkens fangeleire både under og etter verdenskrigen. Det som er kommet fra «vårt» hold, fra en Birger Furuseth og fra en kaptein Palacios, for å nevne noen, det forkastes naturligvis av dem som ikke ønsker å se som «partsinnlegg». Hva skal en så si om en bok skrevet av den bulgarske pinsevevnpastor Haralan Popoff, og som i år er kommet på norsk på Filadelfiaforlaget. Vi tror ikke noen vil finne på å si at pastoren lyver eller overdri-ver. Han føler seg faktisk tvertimot forpliktet til å vise moderasjon i sin skildring fordi myndighetene i Bulgaria lot ham få utreisettillatelse til Sverige under oppmykingen etter Stalin. Forsåvidt er det forlaget som har gitt boken videre politisk perspektiv enn forfatteren. Boken het for eksempel i Sverige «Det var på Stalins tid», mens den her presenteres under titlen «Under kommunismens tyranni». Men trass i all den moderasjon pastoren tydeligvis viser der han beretter om sine 15 år i bulgarske fengsler og fangeleire, er det nok igjen til å ryste verden. Hvorfor er ikke våre aviser og vår kringkasting like ivrige etter å trekke disse menneskeplagere fra øst for retten som når det gjelder tyske fangevoktere? Spesielt når det groteske skjer at det er de ansvarlige for de forhold Popoff og andre har beskrevet som er drivende krefter i jakten på tyske kolleger.

LITEN BIBELSK BILLEDBOK

Dyr, fugler og planter i Bibelen. Filadelfiaforlaget.

De kristelige forlag viser ofte så liten oppfinnsomhet. Derfor synes vi også det er en god idé når Filadelfiaforlaget virker for sitt syn gjennom den lille boken for barn «Dyr, fugler og planter i Bibelen». De store, fargeglade bilder vil nok vekke barnas interesse og kanskje også gjøre billesning mere tillokkende for dem. Men — er ikke fugler også dyr?

TUNGTVANNSTRAGEDIEN

Knut Haukelid: *Kampen om tungtvannet*. Cappelen.

Efter alt oppstyret og reklamen om den britiske filmen «The Heroes of Telemark» var anmeldelsene i forbindelse med premieren i London nokså reserverte. Selve «hovedhelten», Knut Haukelid, var ikke invitert til den selebre begivenhet og gav i et intervju uttrykk for at det skyldtes at han hadde protestert mot filmens fremstilling av det som hendte. Vi vet ikke om dette kan henge sammen

med at både Haukelid og andre efter en rekke artikler i pressen av ingeniør Rødseth har måttet innrømme at hele affæren var en stor tragedie. Tyskerne forsøkte ikke å lage noen atombombe og ombord på Hydroferjen var det ikke tungtvann, men kalilut. Haukelid gir nu i en bok sin versjon av det som hendte. Skildringen er forholdsvis nøktern og er naturligvis en spennende beretning både om manns-mot og hvorledes samvittigheten i en krig kan innordne seg under det «nødvendige», som altså i dette tilfelle tragisk nok ikke var nødvendig. Senkningen av Tinnsjøferjen kostet 14 nordmenn livet, deriblant kvinner og barn. De enkelte sabotører fikk ikke lov til å varsle noen av dem som skulle reise med ferjen — bare sin egen mor reddet den ene. Vel, vi sympatiserer ikke med det som her ble gjort. Det finnes ingen unnskyldninger for denslags krigføring hvor taper innsatsen enn var i og for seg. Det er ellers bemerkelsesverdige at det klart fremgår av boken at dette var en britisk aksjon. Den ble utført av norske sabotører i britisk tjeneste og under britisk kommando. Hvilket kanskje forklarer hensynsløsheten.

SPØK MED POLITIKERNE

Eva Ramm: *Kvinnekall og mannefall*. Aschehoug.

Eva Ramm har et fast tak på sitt publikum. Hun har allerede sendt ut etpar bestsellere og vi tviler ikke på at årets bok også vil bli en slik. Hun spøker her grovelig med de små bygdepolitikere og om opplegget i og for seg ikke er nytt, så er det behandlet morsomt og virtuost. Anbefales.

KONG SVERRE

Ludvig Daae-Zwilmeyer. Ansgar.

Interessen omkring den norske kong Sverre, presten som påstod han var sønn av Sigurd Munn, har alltid være levende her i landet. Først og fremst naturligvis fordi han var noe av en eventyrskikkelse som utrettet det utrolige — til og med i strid med storparten av det norske folks ønsker. Derneft fordi han bl. a. i fedrelandssangen er blitt holdt frem som den der «talte Roma midt imot» — hvilket var en sterk overdrivelse hvis man med det mente kamp mot pavedømmet. Og endelig på grunn av tvilen omkring hans fødsel.

Forfatteren av denne bok lar ingen tvil råde. For ham er Sverre kongssønn, den rettmessige tronpretendent i motsetning til kong Magnus Erlingsson hvis kongelige avstamning var på kvinnesiden. Til gjengjeld var den da ubestridelig. Magnus var også en konge efter folkets hjerte.

Jeg tviler meget sterkt på at forfatteren har rett i sin tro på Sverres avstamning og jeg tror også at det kan diskuteres om alle hans historiske anførsler er iorden. De

Sovjetsoldat -

(Forts. fra side 4)

let til hele krigen. Noen mente at Tyskland tok feil ved å kjempe imot Russland. Da Tyskland på sin vis var en sosialistisk stat, burde det heller gå med Russland mot kapitaliststatene i vest, det vil si England og USA. Men krigen gikk sin gang og enhver måtte ta del i den felles sak. Vi to telegrafister som skulle melde fra om kommende og gående tyske militærfly, fant det etterhvert umulig å holde styr på bevegelsene, for tyske fly kom snart enkeltvis, snart gruppevis og bombet alt de observerte. Maskingeværer og antibombeskyts larmet uopphørlig dag og natt og frontlinjen bølget frem eller tilbake alt efter omstendighetene. Ingen hadde lenger noen klar oversikt over hva som foregikk ved selve fronten eller bak fronten. Hele den kertsjinske halvøy forvandlet seg til en endeløs stor slagmark. Overkommandoen kjørte frem tanks og panservogner til fronten — for noe senere å trekke det hele tilbake igjen fra frontlinjen. Isteden sendte man bare infanteri, noe som gjorde oss alle meget mistenksomme. Denne underlige form for offensiv førte til at hele vår stab plutselig befant seg direkte i ildlinjen, og bare få minutter efter at vi hadde innrettet oss i skyttergravene ved fronten, innfant de tyske fly seg og kastet haugevis med bomber over våre stillinger, hvorefter de fløy videre frem mot våre områder. Takket være de gode skyttergraver i spiralform, det vil si i sikksakk, gikk det bare ett menneskeliv tapt, derimot ble mange såret av granatsplinter. Kort efter øynet vi tyske tanks i horisonten. Men hvor var det blitt av våre egne frontsoldater? Flesteparten av dem vi observerte var stabsoffiserer som var iferd

stemmer iallfall ikke med andre forfattere når det gjelder Sverres oppvekst. Men rent bortsett herfra er det en malende og interessant skildring Daae-Zwilmeyer gir både av tiden og av personene.

BYENE SOM VESUV BEGRAVDE

Egon Cæsar Corti: *Byene som Vesuv begravde*. Aschehoug.

I billigserien Aschehougs Fontebøker er kommet i nytt opplag Egon Cortis bok «Byene som Vesuv begravde». Den forelå første gang på norsk i 1941 og kom i dette år og det følgende i ennu 2 opplag. Dette er altså fjerde utgave av boken. Og det skulle vel være anbefaling nok?

med å brenne dokumenter og papirer, og som gav ordre om tilbaketrekning. Vi spredte oss straks til alle kanter og løp enkeltvis forat ikke hele grupper skulle bli rammet av bombenedslag. Det hjalp vel noe, men ikke helt. På de nakne, trebare stepper ble flere rammet. De tyske tanks sparte ingenlunde på ammunisjonen, men skjøt fritt, og de møtte heller ingen motstand fra vår side. Og vi forskremte stakkars løp uten stans for om mulig å redde oss. Gud alene vet hvor mange ganger jeg måtte kaste meg ned for så å løpe noen meter videre efterat bombene allerede var eksplodert omkring oss. De som ikke kastet seg ned, men bare løp, fikk ofte merke følgene. Flere av mine kamerater ble truffet av splinter, en kunne høre menneskers rope om hjelp, men hvem ville vel stoppe opp for å hjelpe de sårede under et slikt angrep? I en slik situasjon tenker enhver bare på seg selv og lar de sårede ligge der. Jeg lukket øynene mens jeg løp fremover for ikke å bli vitne til de redselsfulle scener. Telefonisten Grigori fikk en tragisk død, han ble revet i stykker og begravet under bombenedslaget. Jeg må ha hatt en kraftig feber, for jeg følte meg umåtelig tørst, leppene mine var helt tørre og klebet seg sammen, og klærne var gjennomvåte av sved. Vi oppdaget nå en husveg midt på marken, hvorfra våre maskingeværstillinger og artilleri rettet ild mot de tyske pansere. Dette gav oss et visst håp, og vi løp mot denne husveggen som stod for oss som den eneste redning fra skrekken — iallfall følte vi det slik i dette øyeblikk. Det merkelige er at man rent glemmer at man er grundig utkjørt og utrolig trett, man får på en måte nye krefter. Da jeg endelig nådde frem til husveggen, kastet jeg meg ned bak denne, for å søke beskyttelse mot bombeeksplosjonene som lot det hagle ned over våre hoder med splinter. Til min forbau-selse så jeg at mange av våre hadde funnet ly bak denne veggen som var noe av det eneste som var igjen av en hel landsby noen dager tidligere. Nu var her bare ruiner.

Hvor langt jeg hadde løpt slik avbrutt ved rett som det var å måtte kaste meg ned vet jeg ikke, men det var sikkert flere kilometer. Jeg takket Gud for den hjelp han hadde ytet meg under løpet for å komme bort fra dette skrekkelige.

Fred og frigjøring

(Forts. fra side 1)

synes å ikke høre hjemme i den institusjon som utdeler fredspriser til notoriske krigshissere og internasjonale urostiftere, som f. eks. general Marshall og hele gjengen forøvrig.

For Jesus taler om en annen art av fred, en sinnets fred og sjelero, som ikke verden kan gi. Hans gave er innesluttet i det som ordet virkelig står for, den evige verdi det har i vår ordbok, bortsett fra all misbruk av dette absolutt, gitt av Gud selv. Derfor talte også Paulus om den fred Jesus skjenket i hjertene som en fred som overgår all forstand, en gudgiver metafysisk fred.

Det var en slik fred Jesus gav og til idag gir til de utallige fryktsomme og engstelige som søker ham for at de kan få stillet hjertets uro, frykt, tvil og anfektelser, kort sagt alle de nedbrytende krefter som gjør menneskelivet sykt og trist, hvor påstanden om velferdssamfunn bare er en tom talemåte.

Jesus er den store sjelesørger og menneskekjenner, hans metode er den sanne og positive psykologs gjerning for alle dem som er trette og bærer tunge byrder. I den store flokken er du og jeg med.

Hva sa ikke den store katolske kirkefader Augustin en gang? Min sjel er urolig og finner ikke hvile før den finner hvile i Deg, O Gud. Vi som, så mange som vi er, har fått ordet fra Guds sønn: Frykt ikke, gå bort i fred, vi kan trygt vitne om denne ubeskrivelig nådefulle gave som tar bort all redsel og gjør oss glade og lykkelige midt i en urettferdig og stridende verden. Må jeg her få minnes et vakkert salmevers, som alltid har gitt meg store verdier. Det handler seg om den virkelige fredsstifters fruktbringende virke blant oss alle som lengter etter å bli kvitt alt det som tynger, den stress som sliter på vår vitalitet og motstandskraft og gjør oss til slaver av de demoner som fyller tomrommet i menneskesjeler som er uten Gud og uten håp i verden. La meg få sitere dette salmevers, det har toner fra himlen i seg:

*Of finner du ham, da finner du alt
hva hjertet evig begjærer,
da reiser seg atter hvert håp som
falt
og blekner så aldri mere.*

Her skjer det under at det blir lys, fred og lykke for den søkende sjel, så det med profeten kan sies: Hvor deilige er hans føtter som forkynner fred, fordi han er som skre-

vet står, vår fred. Han er fredsfyrsten ved hvis fødsel de himmelske hærskarer sa: Ære være Gud i det høyeste og fred på jorden hos mennesker av en god vilje. Han fører retten frem til seier.

Og til takk og erindring om ham som i krybben lå feirer vi julen 1965 og gleder oss i hjertet over atter å få den beste av alle julegaver: vår Frelser og forsoner Jesus Kristus.

Så tenenr vi som før lysene på vårt juletre og feirer på god gammel kristenvis fredsfyrstens komme til jorden. Han som forkynnte og forkynner det gode budskap om tilgivelse og kraft fra det høye slik som sfærenes toner frydet hyrdene på marken: Fred på jord, fryd på jord, Jesubarnet iblant oss bor.

Det er sterke nedbrytende krefter blant oss som vil prøve å slukke dette klart skinende lys og la verden forgå i beksvart mørke. Det er folk som nekter Guds eksistens og Jesu verdenshistoriske misjon som lyset, fyrtårnet mellom båer og skjær, som viser vei til en trygg havn.

Får jeg lov å hilse venner, kjente og ukjente, og ønske dere en riktig god og gledelig jul med en gammel bønn fra vårt ritual: «Gi oss o Gud din nåde, så vi tror fullt og fast at alle våre synder er forlatte, og opplys oss ved din Hellige Ånd at vi daglig avstår fra noen synd ved Jesu kraft og aldri slipper Jesus av våre hjerter inntil vi ser ham klarlig i det evige liv.» Her er grunnen funnen til den gode samvittighets pakt med Gud.

Amen.

Hans Egede Nissen.

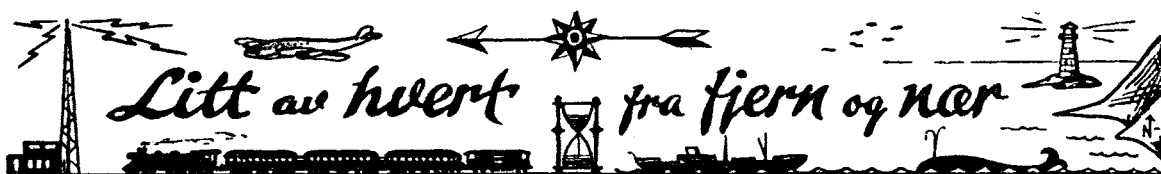
Det er en forskjell

«Det er et langt skritt fra den flittige og begavede student til den skapende vitenskapsmann.» Johs. Andenæs om Quisling i Aftenposten under anmeldelsen av Vogts bok: Mennesket Vidkun og forræderen Quisling.

Så sant, så sant.

Men det er også et langt skritt fra den meget flittige herre, som ideligen i skrift (særlig i dagspressen) og i tale (særlig i radio) ensidig forsvarer det liberale folkedemokrati til professor Jon Skeie, som i alt sitt virke hevder det rettens idé og dermed rettsstaten.

A. D.

SLIK KAN DET OGSÅ SIES

DAGBLADET er så sykt i sin hets at det faktisk er tragikomisk. For en tid siden serverte det følgende overskrift over en Spaniamelding: «Nordmannen tiltales også for narkotikasmugling. Kjørte ulovlig CD-skilt, og begikk hærverk, ifølge spanske myndigheter. Saken i Madrid et alvorlig skremmeskudd for alle Spaniareisende.» Så nå må alle lovlige norske turister se opp når de ikke engang får lov til slike uskylige ting i Spania uten å bli stilt for retten!

*

BETRODDE FORBUNDSFELLER

I et telegram fra USA om de amerikanske atomvåpen i Europa heter det meget betegnende at riktignok er tyske, belgiske og andre NATO-fly utstyrt med atomvåpen, men de må først monteres ferdig av amerikanerne før de kan brukes. Og slik holder amerikanerne vakt mot sine egne forbundsfeller: Bombe kan bare «bli montert av en amerikansk avdeling som står under kommando av en amerikansk offiser som har med kjernefysiske våpen å gjøre. I tillegg til dette blir flyene bevoktet av væpnede amerikanske vakter. Flyverne (altså de belgiske, tyske osv.) oppholder seg i nærheten, men får aldri komme bort til flyene, med mindre det bryter ut krig.» Det siste betyr vel at det bryter ut noe som kan true det amerikanske kontinent. En får si at NATO-alliansen bygger på tillit!

*

JOHAN VOGT OM «RETTS»OPPGJØRET

I boken «Partisan på forpost» som er kommet på Pax Forlag skriver professor Johan Vogt bl. a.: «Denne strid (om «retts»oppgjøret) vil fortsette, for hva som er rett og urett vil selv hos de mest fremragende jurister være influert av deres almenmenneskelige og politiske innstilling. Jus er ingen virkelig vitenskap, idet hva som er sannhet ikke kan bestemmes ved avstemninger.»

*

DE GAULLE

En kan si hva en vil om president de Gaulle, så har han iallfall en forfriskende måte å si tingene på. Dette kan kanskje være til ettertanke for alle de såkalte «konstitusjonelle» monarker og statssjefer. De Gaulle svarte

på spørsmålet til en journalist om han ikke hadde for stor personlig makt: «Hvem har noensinne trodd at general de Gaulle når han ble kalt til roret ville være tilfreds med å åpne krysantemum-utstillinger?»

*

MAGGIDUTTI OG DRESDEN

Hvem av de eldre husker ikke den lille Maggidutti som opptrådte i Ernst Rolfs revy «Fra Karl Johan til Lykke-land»? ATENPOSTEN har nu oppsporet henne, 42 år etterpå, og det viser seg at hun ble gift med en bulgarer i Dresden. Naturligvis forsikrer hun at hennes mann var alt annet enn nazist, og vi tror henne så gjerne, men det er ikke det som i første rekke har interesse. Både hun og mannen levet iallfall uanstet hele krigen gjennom inntil Churchill satte igang det uhyggelige bombardement av flyktningebyen Dresden. Også det slapp begge to fra som ved et mirakel, men hun forteller til AFTENPOSTEN noe som folk bør merke seg om denne grusomme krigsforbrytelse som overgår langt Hiroshima, at «200 000 mennesker ble drept i løpet av én time». Senere ble hennes mann arrestert av de nye bolsjevikmyndigheter og forsvant for godt. Fruen er nu vendt tilbake til Norge.

*

NASJONALFØLELSEN OG PARTIENE

En av de siste gallupundersøkelsene i Norge bør gi folk noe å tenke på. Det gjelder spørsmålet om hvorvidt man ser nasjonalfølelse som et gode, og 67 pst. svarer at det gjør de. Bare 10 pst. anser nasjonalfølelse som uheldig. Det var vel som man kunne ha tenkt seg på forhånd, men det man kanskje ikke ville ha tenkt seg er hvilken del av folket det er som i første rekke har en slik oppfatning. Det viser seg nemlig forbauende nok — eller kanskje ikke? — at de såkalte borgerlige partier som nu har fått makten og som alltid har rost seg av sin nasjonalfølelse ikke ønsker noen sterkere nasjonalfølelse. Av Høyre er det 31 pst. som synes nasjonalfølelsen er for svak, av Venstre 30 pst., av Senterpartiet 43 pst., og av Kristelig Folkeparti 45 pst. I motsetning til dette, kan Arbeiderpartiet oppvarte med 46 pst. som synes nasjonalfølelsen er for svak og Kommu-

nistene med hele 50 pst. Sosialistisk Folkeparti har 35 pst og står altså nesten like dårlig som Høyre og Venstre. Det er i det hele et bemerkelsesverdig trekk ved etterkrigsutviklingen at de borgerlige partier i landene uten å kny avfinner seg med å bli dominert av kapitalistiske stormakter, i første rekke da USA, mens kommunistene mere og mere har utviklet seg i nasjonalkommunistisk retning.

*

DET TYSKE NASJONAL-DEMOKRATISKE PARTI

fortsetter ufortrødent sitt arbeid med nasjonal samling også etter valget. Av kjente personer som har sluttet seg til partiet i det siste nevnes dr. Goebbels' adjutant, prins Friedrich Christian zu Schaumburg-Lippe — han som bl. a. har skrevet en meget sympatisk bok om den tyske rikspropagandasjef.

—o—

Vi må utsette

fortsettelsen av Siegfrieds serie om Quisling og de «militære opplysninger» til første nummer på nyåret. Vi gjør det med desto bedre samvittighet som det likevel er så meget stoff omkring Quisling i dette nummer.

—o—

Rettelse

I advokat Sverre Helliksens artikkel i forrige nummer nevnes innledningsvis et innlegg av professor Edvard Hambro. Det er tidfestet til 1940, men skal naturligvis være i 1964.

—o—

FOLK og LAND

Kierschowsgt. 5, Oslo 4
Telefon 37 76 96
Boks 3214 - Sagene

Ekspedisjonstid: Tirsdag til fredag fra kl. 10 til kl. 15.
Mandag og lørdag holdes kontorene stengt.

Redaktør Melsom kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale.

Abonnementspriser:

Kr. 40,— pr. år, kr. 20,— pr. halvår i Skandinavia
Utlendet kr. 25,— pr. halvår. I nøytralt omslag innenlands: Kr. 50,— pr. år, kr. 25,— pr. halvår.

Løssalg kr. 1,—.

Bruk postgironr. 16 450.

Utgiver A/S Folk og Land

Viking Boktrykkeri